

REFLECTIE BELEEF

TIJDSCHRIFT VOOR religie en spiritualiteit
NUMMER 4, JAARGANG 8, WINTER 2011

In dit nummer o.a.:

De Herders
en de Kudde

Hij beloofde ons
het Koninkrijk

De Heilige Graal

COLOFON

REDACTIE:

Lambert de Kwant, hoofdredacteur
Van de Veldelaan 862
1816 PX Alkmaar
Tel: 072-5119619
E-mail: adekwant@upcmail.nl

Mgr P.O.Baaij
Frits Moers, eindredacteur

REDACTIEADRES:

Waterinkweg9
8151 AJ Lemelerveld
Tel: 0572-302503
E-mail: flg.moers@planet.nl

PENNINGMEESTER:

Bankrekening: 73.24.53.690;
Postbank: 302100
tnv VKK/CKB, te Amersfoort

LAYOUT:

Rudolf H. Smit

OMSLAGILLUSTRATIE:

Berijpte roos
Foto: Frits Moers

DRUK:

Drukkerij Van Asselt,
Lemelerveld

VOOR ABONNEMENTEN:

Zie het Redactie-adres

JAARABONNEMENT:

€ 17,50 (voor niet-kerkleden)

De redactie houdt zich het recht voor artikelen in te korten, te redigeren – zo nodig in overleg met de auteurs – of te weigeren. De inhoud van de artikelen vertolkt niet noodzakelijkerwijs de standpunten van de VKK in Nederland of die van de redactie. Elke auteur schrijft op persoonlijke titel, tenzij er aangegeven is dat er sprake is van een officieel kerkelijk document.

Copyright © Vrij-Katholieke Kerk in Nederland. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd, en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder de uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgeefster van dit tijdschrift.

Sluitingsdatum voor het winter- nummer 2011:

5 februari 2012

Het voorjaars-nummer verschijnt ongeveer half april 2012

ISSN 1574-2776

Website VKK: www.vkk.nl

REFLECTIE,

voortzetting van *VK-Visie* jaargang 76, is het tijdschrift van de Vrij-Katholieke Kerk in Nederland en verschijnt vier keer per jaar, onder auspiciën van de regionair bisschop van de VKK in Nederland.

Reflectie, Tijdschrift voor Religie en Spiritualiteit Nummer 4, jaargang 8, winter 2011

Inhoud van dit nummer:

1. Een stukje vooraf
2. Een welkom en een afscheid
Over 2012 - uit een interview met Regionaris Mgr Peter O. Baaij (Aat de Kwant)
4. De Symboliek van de Herders de Kudde (Jan Wibbelink)
7. Poorten naar de Hemel (Johan Pameijer)
10. Hij beloofde ons het Koninkrijk (Paul van Rooijen)
15. Het niet-oordelende Levensoverzicht (Aat de Kwant)
17. De Heilige Graal (Ojas Th. de Ronde)
20. In hoeverre kan Vrij-Katholiek Vrij zijn?
21. Het Levensoverzicht als Katalysator (Aat de Kwant)
23. Over het Leven van... (Mianne Bakker)
25. Boeken en Boekeninfo (Aat de Kwant)

Een Stukje Vooraf

Dit is alweer het laatste nummer van een jaargang 'Reflectie'. Wat "vliegt" de tijd. Of is het ons bewustzijn dat steeds sneller "vliegt"? Tijd vergaat immers, bewustzijn niet. Tijd is meetbaar, bewustzijn niet. In tijd gemeten hebben we op 31 december aanstaande om 24.00 uur alweer een dozijn jaren achter de rug in de 21ste eeuw, terwijl (o.a. bij mij) het gevoel bestaat dat die eeuw pas begonnen is. Maar "24.00 uur" bestaat in wezen niet, want dat is tegelijk "00.00 uur" van de nieuwe dag. Eind en begin vallen samen in één ondeelbaar moment. Er bestaat dus eigenlijk geen einde en geen begin ... over het begrip "eeuwigheid" gesproken!

Zo kwam mijn oudste zoon, toen hij nog pas 7 was, op een dag terug van school, toch wel enigszins van streek. Pastoor had over God gesproken en geprobeerd uit te leggen dat God eeuwig is, zonder begin en zonder einde. "Papa, maar dat kan toch niet? Ik snap er niks van!". Begin dan maar eens aan een antwoord! Daar gaat je ratio! En over het Mysterie God praten? Het gesprek eindigde met zijn woorden: "Hoe langer ik erover nadenk, hoe gekker ik word. Ik wil er maar niet meer over denken, want anders word ik hartstikke gek". (excusez le mot). En dat voor een kind van 7 jaar. Maar goed, elk mens krijgt er 7 x 77 x de "tijd" voor.

Einde en begin, ... nee, dat moet toch omgekeerd: begin en einde, in 'logische' volgorde.

Want het begin is bekend, het einde nog niet. Zo is mijn geboorte bekend, mijn dood nog niet. Geboorte 'begin' en dood 'einde'. Voordien niets en nadien niets? Zo zegt de extreme tak van het filosofisch existentialisme, dat er voor een mens niets (meer) bestaat als hij er existentieel niet (meer) is. Bij mijn vraag aan de betreffende prof (een pater Augustijn nota bene) of er dan ook geen God meer bestaat, maakte hij zich er zeer wetenschappelijk vanaf met de opmerking: "Als filosoof kan ik niet over God praten, want dat is een transcendent iets", (de "theologie" van 1964 nog). Daarmee wordt de mens dus gemaakt tot een fysiek en psychisch stuk vlees dat op aarde rondloopt, zelfs zonder zich af te vragen wat alles dan voor zin heeft. Wat moet ik dan zelfs met die tijd van leven, als ik weet dat er straks gewoon een eind aan komt; over en uit. Kunnen we ons voorstellen waarom er mensen met suicidale gevoelens rondlopen?

Godsdienst als 'verdovend middel'? Religiositeit is dat in geen geval.

In het eeuwige, het Oneindige, bestaat geen tijd. Tóch is die aardse tijd er. Ik noemde het vroeger een mensenmaaksel; en voor zover het de agenda en de klok betreft, vind ik dat nog steeds. Maar toch is er ook een ander aspect van tijd; dat van een manifestatie van een zekere verborgenheid van de eeuwigheid. De "tijd" 24.00 uur is immers ongedeeld met 00.00 uur. Einde en begin zijn één; Begin en einde zijn één. "Ik ben de

Alpha (Begin) én de Omega (Einde)" verkondigt juist niet een tweehed of verdeeldheid, maar de éénheid. Daarbij dan nog even het wel bekende logion (18) uit het Thomasevangelie, waarin Jezus' leerlingen Hem vragen naar hoe het einde zal zijn, met Zijn antwoord: "Hebben jullie dan het Begin ontdekt, dat jullie naar het einde vragen? Want daar waar het Begin is, daar zal ook het Einde zijn. Gelukkig is hij die aan het Begin staat; hij zal het Einde kennen en de dood niet smaken".

Er bestaat dus in ons 'Wézenlijke' géén dood. Fysieke dood is dan óók ondeelbaar met nieuwe Geboorte in een andere "Sfeer".

Tja, zo wilde ik mijn laatste "Woord vooraf" voor Reflectie gaan schrijven en schoot mijn pen na de woorden 'wat vliegt de tijd' onbedoeld uit. Hopelijk mocht dat nog voor één keer. Wat de artikelen betreft in dit nummer, ga uw gang.

Mede namens de redactie wens ik onze lezers een bewuste Kerst en een mooie jaarafsluiting 2011.

Vanaf 2012 zal Paul van Rooijen deze inleiding op ons blad verzorgen. Heel wat overleg tussen ons tweetjes is daaraan vooraf gegaan, met zeker ook de bemoediging uit te zien naar verdere "verfrissing" van ons blad. Daarbij zijn dan tevens – ik herhaal het – graag méérdere nieuwe redactieleden nodig.

Het redactieadres 'Reflectie' blijft overigens ongewijzigd voor wat betreft zakelijke gegevens en correspondentie. We berichten daarover in het volgende nummer nog.

Met liefs,
vrede en alle goeds,
Frits Moers,
(nog) eindredacteur.

Dan ten slotte:

**Sluitingsdatum kopij voor het voorjaarsnummer 2012 is:
5 februari 2012**

**Het voorjaarsnummer verschijnt dan
tegen half april 2012.**

De VVK in de pers

Het BRES-nummer 272 (verschijning 1 maart 2012) staat in het teken van onzichtbare energie- en informatievelden. Zoals Masuru Emoto aantoonde met water en zoals Reinoud Guépin in zijn boek 'Eenoog Viktor Schauberger' uit de doeken doet over Viktor Schauberger. Ook aandacht over voor morfogenetische velden.

Aat-Lambèrt de Kwant schrijft een artikel over de werking van de sacramenten. Met als achtergrond het boek van Leadbeater, 'De wetenschap van de sacramenten'. Wat gebeurt er in de etheromgeving en/of in de geestelijke wereld wanneer de priester sacramentele handelingen verricht. Aan het woord komen onder andere Frank Kouwe en Johan Pameijer.

Een Welkom en een Afscheid

Met ingang van de volgende jaargang (9 – 2012) treedt er een nieuwe eindredacteur aan.

Als hoofdredacteur van dit blad heet ik onze nieuwe eindredacteur Paul van Rooijen nu al van harte welkom. Zij is diaken in de kerkgemeente St. Albaan te Den Haag en voorzitter van het bestuur van deze kerkgemeente. Zij en ik hebben al lange telefoongesprekken gevoerd waaruit duidelijk werd dat er op een goede samenwerking gerekend kan worden.

En ... ze kan schrijven, zoals ook in dit nummer blijkt; en dat is zeer welkom.

Tja helaas, na acht jaargangen Reflectie houdt Frits Moers als eindredacteur ermee op. Niet dat hij op z'n lauweren gaat rusten, maar hij wil juist meer gelegenheid krijgen voor "eigen schrijfwerk". Frits heeft zich die acht jaren trouw ingezet voor ons blad en kon terecht vaak mopperen dat juist mijn kopij weer eens aan de veel te late kant binnenkwam.

Een welgemeend woord van dank aan Frits voor zijn inzet en al zijn werkzaamheden voor Reflectie.

Aat-Lambèrt de Kwant.

Over 2012

Uit een Interview met Regionarus Mgr Peter O. Baaij

(Aat-Lambèrt de Kwant)

“Als het gaat om 2012 hecht ik eraan te zeggen, dat de Vrij-Katholieke Kerk als instituut hier eigenlijk geen visie op heeft. De Vrij-Katholieke Kerk is slechts een instrument dat mensen mogen bespelen en niet andersom als een instituut dat de mensen bespeelt, zoals de Kerk dat eeuwen deed”, zo zegt hij. “Ik geef dus slechts mijn persoonlijke visie zoals die, samen met al die artikelen over 2012, wellicht op gemeente-avonden besproken kan worden. Je kunt wel je ogen sluiten voor 2012 en wat er in de wereld zoal gaande is, maar ik vind, zonder in doemdenken te vervallen, dat het juist zinvol is te zien in welke tijd we leven.”

“Carl Gustav Jung prikkelt mij, wanneer hij in ‘Mensbeeld en Godsbeeld’ aangeeft dat de psychische werkelijkheid objectief is, voorzover dit door een consensus gentium (vert. de overeenstemming van het volk of wereld) van een grotere groep wordt gedeeld. Vrij vertaald: wanneer een grote groep mensen

een bepaald beeld volgt, wordt dit beeld objectief, een werkelijkheid. Mijn visie op 2012 is dat je dat enkel kunt begrijpen vanuit de werkelijke betekenis van religie, zeker waar het de Vrij-Katholieke Kerk betreft. Daarmee bedoel ik, dat in mijn optiek religie niets heeft te maken met godsdienst”.

“Bij religie gaat het om de immanente en transcendente God, zoals je dat in de nieuwe theologie ook tegenkomt. God is verbonden met de schepping, maakt deel uit van het universum, staat niet buiten de schepping. De God in de macro- en microkosmos. Als we het hebben over 2012, is het goed dit voor ogen te houden. In zijn boek “De terugkeer van de koning” wijst Ton van der Kroon heel mooi op wat 2012 kan zijn. ‘Er zijn’, zo zegt hij ‘momenten in de geschiedenis die alles tot stilstand brengen. Dit is zo’n moment. Net zoals wij in onze persoonlijke levens momenten van geboorte, dood en crisis kennen, zo zijn er momenten in ons collectieve bewustzijn die om aandacht, wijsheid en inzicht vragen’.

Mgr Peter O. Baaij

Beter kan ik het niet verwoorden, maar ik denk wel dat het zo bekeken moet worden. 2012 is een moment. Maar als je het bekijkt vanuit het werkelijke leven waarin geen sprake is van ruimte en tijd, is het eigenlijk een wat vreemd een tevens tijdgebonden begrip. Het is, zoals Ton van der Kroon dat zegt, een moment van stilstaan, van bewustzijn. En als we goed naar onszelf kijken en naar onszelf luisteren, kunnen we ervaren dat we sensitiever zijn geworden. Sensitiever om te ontvangen van wat er werkelijk speelt, wat er werkelijk leeft bij mensen en situaties. Kijk bijvoorbeeld wat er gebeurt in de 'Arabische Lente'. Dan zien en lezen we dat met name Frankrijk en Engeland verbonden in de Navo, Libië enkel willen helpen om de oliebelangen. Libië had met oprechte hulp een keerpunt kunnen zijn; een nieuw richtsnoer kunnen zijn voor zichzelf en de wereld wanneer zij met toekomstgerichte hulp, in een groot deel van haar woestijn, een zonnecentrale zou neerzetten dat energie oplevert voor Europa en Afrika tezamen. Voor veel mensen wordt de zuiverheid en onzuiverheid in de wereld steeds meer zichtbaar. Daarom gaat het, als we het hebben over 2012: om de impact daarvan op ons mensen. Naar de Vrij-Katholieke Kerk toe gezien, krijgen we te maken met een heel ander godsbegrip, zoals dat overigens al sinds 1900 wordt uitgedragen. We zeggen het iedere keer in de heilige mis, doelend op het innerlijke altaar: '...die heden tegenwoordig is op duizenden altaren en toch een en ondeelbaar....' en waarin o.a. die nieuwe kijk op religie en God benadrukt wordt. Het is: willen inzien dat het om een heel ander collectief geheel gaat, en niet wat ons 2000 jaar lang is opgedrongen en in onze genen is gaan zitten."

Herhaalt Atlantis zich? "Voor mij is dat met het oog op 2012 een belangrijk gegeven. Het zou volgens mij heel mooi zijn als de Vrij-Katholieke Kerk dit uitdraagt, daaraan meer aandacht schenkt en van daaruit werkt en leeft.

Het is voor mij heel duidelijk dat de mensheid niet veel heeft geleerd van wat er duizenden jaren in India, zoals beschreven in de Bhagavad Gita, en in Atlantis speelde".

Als klein kind zag Peter in zijn fantasie witte raketten de ruimte ingeschoten worden, maar hij heeft nooit begrepen wat dit betekende. "In het verleden organiseerde ik een themadag over de dood, en waarop ik in contact kwam met een helderziende vrouw die mij uitlegde wat dit voor mij betekende. Op een gegeven moment was zij het niet die sprak, het was een andere entiteit die ik koppel aan een manspersoon. Mij werd duidelijk uitgelegd wat in de liefde voor het leven in Atlantis is misgegaan, wat er werkelijk is misgegaan. Het is een uitleg die ik nog steeds niet in woorden kan uitdrukken...maar als ik zie wat er nu in de wereld gaande is, bijvoorbeeld wat wij met moeder aarde doen, de geveinsdheid in manipulaties, ... het zal mij op grond daarvan niet verrassen als die geschiedenis zich zou herhalen. Ik weet dat er mensen zijn die het niet willen weten, maar het is wel de realiteit waarmee we te maken hebben.

Het is belangrijk dat we ons bewust zijn dat de schaduw net zoveel recht van bestaan en functie heeft als het licht. Je kunt niet doen of er geen schaduw is. Daarnaast, in de huidige tijd, domineert het masculiene nog steeds in alles wat uitgedrukt en vormgegeven wordt. Het zit in de genen van mensen. Vrouwen hebben het idee dat ze volledig vrouw zijn, maar worden nog steeds onderdrukt. Progressieve mannen, die zich bewust zijn dat het vrouwelijke ruimte nodig heeft, hebben het

idee dat de mens goed op weg is. We weten nog steeds onvoldoende wat het feminiene betekent, omdat het door de eeuwen heen is veroordeeld; het is stelselmatig geweerd en verdrongen. Dat is als een residu in onze genen terecht gekomen. Er is daardoor een ingeboren veroordeling over het feminiene, maar er is wel duidelijk een kentering gaande en dit koppel ik aan 2012 om ons daar meer bewust van te worden. Het is nu tijd om dit en het vele andere weer in balans te brengen. En als we in staat zijn die balans te vinden, staat ons mensheid nog wel wat te wachten. We worden daarbij wel geholpen. Professor Rob Vinke geeft daar mogelijk antwoord op in zijn generatie-overzicht. Na de generatie 'Z' (geboren 2000 – 2015) echter is nu de generatie 'A' (de Verbinders) in aantocht met in haar kielzog de generatie 'B' (de Vernieuwers) (2015-2030), de kinderen die nu worden geboren, de generatie met de nieuwe innerlijke opdracht. Het is onze taak deze generatie te helpen door op z'n minst voorbereid te zijn.

In de stilte in mijzelf stel ik wel telkens de vraag: ... doe ik aan dit alles wel voldoende?"

"Mahatma Gandhi heeft gezegd: 'Om de universele en allesdoordringende Geest der Waarheid in het gezicht te zien, moet men de laagste der schepselen liefhebben als zichzelf. Een mens die daarnaast streeft, kan zich niet veroorloven op enig levensterrein afzijdig te blijven. Daarom ben ik door mijn toewijding aan de Waarheid bij de politiek betrokken geraakt; en ik kan zeggen, dat zij die stellen dat godsdienst niets met politiek te maken heeft, niet weten wat godsdienst is'. Dat is een uitspraak die een zoektocht oplevert voor elk mens om na te gaan wat politiek en godsdienst gemeen hebben. De wet van de Liefde uit de 'Cursus in wonderen' geeft naar mijn idee daar een antwoord op: 'Er is geen andere wil dan die van God. Ik kan niet in conflict zijn. Ik ben in vrede. Niets kan mij verstoren. Mijn wil en die van God zijn een'. De ervaring in alles van de mens op deze aarde is de wil van God. Alle tegenstellingen in onze wereld is de wil van God. Politiek en Godsdienst is de wil van God. In alles doordrenkt te zijn met de wil van God is een middel om tot re-ligie(opnieuw binden) te komen".

"Wanneer alles wat in de wereld gaande is, goed wordt beschouwd, dan blijft het compenserende bewegen van het masculiene en feminiene over, de animus en anima, Jin en Jang. Dit compenserend bewegen is het waar het evenwicht in gevonden wordt en opening biedt de werkelijke religie te vinden. Dit beginsel vinden wij terug in de opbouw van de Heilige Mis; de 'dans' van het masculiene en het feminiene die eindigt in het opgaan in het androgyne. De Vrij-Katholieke Kerk biedt de kerkganger de ruimte deze ervaring tijdens het ritueel innerlijk te ervaren."

2012 is een uitgelezen moment in ons collectieve bewustzijn dat om aandacht, wijsheid en inzicht vraagt.

Mag dit bijzondere jaar, dat door vele bewuste mensen op deze aarde als een moment van verandering wordt ervaren, een zichtbare doorbraak zijn van het kosmisch bewustzijn.

Gezegende kerstdagen 2011 en een spiritueel jaar gewenst in 2012."

* * *

*

De Symboliek van de Herders en de Kudde

Jan Wibbelink *)

In het Nieuwe Testament is het Jezus die de mens de weg naar de verlossing wijst, de overgang van de zevende naar de achtste dag. Lucas 2:8-20 vertelt ons het uiterlijke verhaal over de herders. Ook dat verhaal bevat een symboliek die we kunnen plaatsen, als we de symbolentaal kennen die in de Joodse mystiek bewaard is gebleven. Neem dan allereerst afstand van de uiterlijke beelden van dit verhaal. De mededelingen hebben een wezenlijke betekenis met een voor ons uiterst belangrijke boodschap. Herders komen in de Bijbel veel voor, hebben een speciale positie; denk bijv. aan Abraham, Jacob, David. Wat is een 'herder'? Wat betekent het weiden van een kudde in het absolute van de Hebreeuwse taal?

"En er waren herders

in diezelfde landstreek, die zich ophielden in het veld en 's nachts de wacht hielden over de kudde."

Het Hebreeuwse woord voor 'herder' wordt geschreven met Reesj-Ayin-Hé (200-70-5) en betekent 'weidende', iemand die weidt, hoedt dus. En dat woord heeft een verband met het woord 'zien', met de letterwaarden 200-1-5; de klank is ook hetzelfde, maar de middelste letter verschilt: de ayin (70) en de alef (1). De letter Alef (1) symboliseert de allesomvattende eenheid van de schepping en de Ayin (70) de onafzienbare hoeveelheid van alle verschijningen in deze wereld.

Het weiden van de kudde door de herder wordt gezien als het trachten de eenheid van de schepping te hoeden; de samenhang te zien in de veelheid; een taak voor de mens. Dit geldt in het groot, maar ook individueel, in ons innerlijk. Alle schapen beelden de verschillende 'ikken' van de menselijke ziel uit. Een mens valt in talloze 'stukken' uit één; je zou kunnen spreken over een werk-ik, gezins-ik, liefdesleven-ik, een religieus-ik, enz... De 'schapen' in ons hebben de neiging verschillende kanten uit te lopen. De 'herder' overziet het geheel en bepaalt de richting, heeft de taak een eenheid te bereiken tussen deze 'ikken'. Je zou ook kunnen spreken over de veelheid aan indrukken, ervaringen, belevenissen, de verschillende momenten in je leven.

Al deze zaken moet de mens als herder over zijn eigen innerlijke kudde samenbrengen en hoeden, tot een innerlijke harmonie brengen. De figuur van de herder in het innerlijk is op zoek naar de verlossing, naar het brengen van de eenheid in de veelheid om en in ons.

Wij leven in een wereld van ballingschap. Het Hebreeuwse woord voor ballingschap is gola, geschreven met de letters Gimel-Lamed-Hé (3-30-5). Het woord voor verlossing daarentegen heeft 3-1-30-5. Hier is de Alef (1) in het woord voor 'ballingschap' gekomen, de allesomvattende één in de ballingschap geeft het begrip 'verlossing'.

Als wij in de enorme veelheid leven in de ballingschap en hierin de eenheid brengen, zijn wij bezig met 'verlossing'; de 'één' in ons toelaten; dat is het verlossende aspect.

Het zien

Zojuist werd het verband aangegeven tussen de Hebreeuwse woorden voor 'herder' en 'zien'; een innerlijk verband. De mens ziet door middel van zijn ogen. De letter ayin, de 70, zit zoals we zagen in het woord 'herder'. Maar de letter Ayin (70) betekent in het Hebreeuws ook: 'Oog'; en het woord oog wordt gespeld als Ayin-Jod-Noen > 70-10-50. Daarnaast betekent Ayin ook nog eens: 'Bron'.

Wat doet de mens met zijn vermogen de wereld om hem heen waar te nemen? Er zijn twee mogelijkheden. De eerste is zich uitsluitend richten op de materiële werkelijkheid en geen oog hebben voor wat zich áchter deze werkelijkheid bevindt, onvermogen om het wezen van de dingen te doorschouwen., om beide werkelijkheden te zien. Er is dan een breuk tussen innerlijk schouwen en fysiek waarnemen.

De letter Ayin heeft dus als getalswaarde 70, de veelheid in de materiële verschijningsvormen. Maar de zgn. "volle waarde" van deze letter (d.w.z. de waarde in beide werelden, innerlijk en uiterlijk) is echter 130 (70-10-50). Deze 130, de 13 in de tientallen, is verwant aan de begrippen 'echad', = één (1-8-4) en 'ahava', = liefde (1-5-2-5). Beide woorden wijzen op een betekenis voorbij onze werkelijkheid.

God wordt geassocieerd met de alles omvattende één. ("Hoor Israëel, de Heer onze God is één)

Liefde is de kracht die bindt. Met de Goddelijke liefde heeft de mens de mogelijkheid de losgeraakte delen van het geschapene te verbinden. Liefde heelt het gebroekene, laat tegenstellingen versmelten tot een harmonisch geheel.

Zo is ook bij de twaalf apostelen Jezus als de dertiende aanwezig. Het getal 12 heeft te maken met de mens in onze wereld van tijd en ruimte (denk ook aan de twaalf tekens van de dierenriem). De mens die de '12' geheel is doorgegaan, bereikt de toestand van de '13', verlost uit de wereld van de tweetheid.

Twaalf apostelen, twaalf bloembladeren van de shoshanna, de zes rode (materiële) en de zes witte (spirituele). Christus is als het dertiende blad, noch rood, noch wit. In de Joodse mystiek ligt '13' voorbij onze wereld, is niet voor onze waarneming, door onze logica te rationaliseren. Liefde is niet te analyseren.

Er is een tweede wijze van zien: naast het zien van de uiterlijke vormen is er het zien van de spirituele werkelijkheid. 'Ayin' betekent ook 'bron'. Het totale leven vloeit vanuit een onzichtbare werkelijkheid ons leven binnen. Alles komt vanuit een verborgen bron tot ons.

Het menselijk oog ziet wel degelijk wezenlijke werelden, alleen realiseert de mens zich dit in het algemeen niet. Hij realiseert zich niet dat zijn werkelijkheid doorlopend gevoed wordt door die bron. Het zich niet realiseren van de eenheid die tussen bron en vorm bestaat, is het kenmerk van de huidige mens.

De zin van het leven voor de herder

De herder beschouwt het als de zin van zijn leven de losse delen van zijn leven te verbinden, een allesomvattende eenheid te zien in het aan hem in veelheid verschijnende, het numineuze (C.G.Jung) dat meetrilt in de uiterlijke verschijning. Wie zo ziet of schouwt, is een herder. Hij heeft de taak de hele kudde

als een eenheid naar huis te brengen. Zo'n mens is nauw verweven met het 'Zien' van de vloeiende 'Bron'. Hij gaat naar de 'dertiende'.

Het verhaal van de herder vertelt ons van het zoeken naar de verlossing. Wij zijn zelf die herder; de herder in ons is op zoek naar de verlossing en de eenheid van de schepping.

Aan het begin van onze weg nemen we alles waar zoals het komt. Daarna komt het inzicht in alle verschijnselen. Ten slotte komt het overzicht in de samenhang van alle dingen. Dan zijn wij 'goede' herders.

In Genesis staat het verhaal over Jozef, die door zijn broers wordt verkocht als slaaf. In Egypte wordt hij onderkoning. Jozef zorgt er uiteindelijk voor dat zijn broers in Egypte kunnen wonen. In Genesis 46: 34 staat: 'Al wat schaapherder is, is voor de Egyptenaren een gruwel'. 'Egypte' staat, in bijbelse betekenis, symbool voor de tweéheid. Het Hebreeuwse woord voor Egypte is Mitsrayim, dat 'lijden in de tweeheid' betekent. De 'bijbelse' Egyptenaren voelen zich uitstekend thuis in de wereld van de tweeheid, van verdere ontwikkeling. Zij moeten niets hebben van de eenheid-zoekende. Wie de eenheid zoekt, is een stoorzender voor hen die alleen de materiële ontwikkeling kennen.

In Genesis 43 wordt de broers een maaltijd aangeboden. Er wordt voor hen en de Egyptenaren afzonderlijk opgediend, want (:43) "de Egyptenaren toch mogen geen maaltijd gebruiken met de Hebreëën, want dat is voor de Egyptenaren een gruwel". (Hebreeër is in het Hebreeuws 'Iwri', dit betekent 'van de overzijde').

Het gaat ook hier niet om historische feiten, maar om mededelingen uit het absolute.

Herders in de nacht

Over de herders wordt in Lucas 2 gezegd dat zij 's nachts de wacht hielden over de kudde. Waarom wordt dit gezegd? Het weiden 's nachts is iets anders dan het weiden overdag. Achter dit motief gaan vele tradities schuil.

Onze huidige wereld is een nachtwereld. (Denk ook aan 'Esther', de morgenster, die het einde van de nacht aankondigt.) In het scheppingsverhaal begint op vrijdagmiddag, aan het einde van de zesde dag, de schemering. Een wereld gaat onder, de nieuwe wereld van de zevende dag kondigt zich aan.

Parallel hieraan vindt in het N.T. op vrijdagmiddag de kruisiging plaats van Jezus, in de late namiddag. Het wordt donker, de zevende dag, de shabbath, begint. (Deze begint in het Jodendom dus al op vrijdagavond, voor de feitelijke nieuwe dag.) Een nieuwe wereld *begint* zich in de nacht af te spelen. De mens in de zevende dag ziet de werkelijkheid niet in zijn geheel, hij leeft in de nachtwereld. Hij is er zoekend, rondtastend. Het is de wereld ook van de tocht door de woestijn naar het beloofde land, beeld van de achtste dag.

Herders hielden de wacht in de nacht.

Het begrip 'nachtwake' is een O.T.- begrip. (Jes. 21;11, Jes.62:6). De priesters in de tempel staan op de muren en er wordt geroepen "Wachter, wat is er van de nacht?" Hoe staat het met de nacht?

Hoe staat het met ons leven in de nachtwereld? Is er een uitzien naar het aanbreken van de ochtend, naar het aanbreken van 'de achtste dag'?

Er zijn vier nachtwaren, zoals er ook vier ballingschappen zijn. De laatste nachtwake, de vierde fase, is analoog aan de

vierde ballingschap, onze werkelijkheid. Deze gaat vooraf aan de ochtend.

Hoe donker is het geworden in ons eigen innerlijk?

De mens als herder verlangt naar het inzicht in de structuur van de schepping. Zijn zoeken en verlangen is hierop gericht. In je eigen leven: je merkt dat de omtrekken zich beginnen af te tekenen van een 'nieuwe dag'. Het dagelijkse leven lijkt helderder, minder zwaar te worden. Het gaat om een individuele ervaring die op ieder moment innerlijk mogelijk is; de verlossing van de zevende naar de achtste dag.

"En opeens stond een engel des Heren

bij hen en de heerlijkheid des Heren omstraalde hen..."

Ieder mens hoedt en weidt zijn eigen kudde. Het verschijnen van de engel kan ieder mens in zijn eigen leven ervaren, als iets innerlijks. Het persoonlijke verlangen naar eenheid en helderheid 'roept' deze 'engel' op. Er gaat een licht op in ons innerlijk. Dat is het moment dat je je realiseert dat er in de duisternis van ons nachtleven de verlosser wordt aangekondigd, er breekt iets verlossends door. De mens die naar het zien van de eenheid in de schepping verlangt, kan een gewaarwording krijgen die hem een diep gevoel van geluk geeft.

"...en zij vreesden met grote vreeze"

Vrees is in het Hebreeuws *yir'a* (10-200-1-5). Dit woord is nauw verwant met 'zien' (200-1-5). Het heeft niet de betekenis van angst, maar van verbazing, het Duitse 'staunen' ... de sensatie van het verbazen, alsof men een blik in de eeuwigheid heeft mogen slaan, in de verborgenheden van deze en andere werelden.

Verwondering. Een hele mooie emotie die een zeker ontzag uitdrukt voor de andere kant, die tegenover het dagelijks waarnemen staat.

'Hij wonderde mijn weten', een dichtregel van Els van Stalborgh uit een gedicht over een vader die het kind wijst op de wereld om haar heen.

Tegenover ons rationele 'zien' staat een andere manier van kijken, die ons het wonder laat zien.

Zo neemt de Joodse geleerde prof. Weinreb afstand van de interpretaties van religieuze instituten die mensen met het begrip 'vrees' de stuipen op het lijf jagen; het heeft niets te maken met bang maken en de mens dwingen 'binnen de lijntjes' te blijven, zodat hij uit angst een gedweë burger wordt. (Een opgelegde moraal is trouwens geen moraal, slechts uiterlijkheid).

Ware 'vrees' is verwondering. Deze 'vrees' is het begin van alle wijsheid, een diep innerlijk voelen van de grootsheid van het bestaan.

De grondstructuur van het kerstverhaal

"Het Woord is vlees geworden" ... De Hebreeuwse woorden voor vlees, 'basar' (2-300-200) en voor 'boodschap', 'besorah' (2-300-200-5) zijn verwant, zoals te zien is in de letterwaarden. Het wil zeggen dat de verlossing werkelijkheid is geworden.

De grondstructuur van het kerstverhaal is dat er iedere dag iets nieuws te verwachten is, een nieuwe geboorte. We verwachten en hopen ieder moment op een doorbraak van de Goddelijke wereld, dat ons een licht opgaat.

Het gaat hier over een niet-biologische geboorte; het beeld van een doorbraak vanuit een andere, Goddelijke werkelijkheid. Als het pasgeborene in ons door God is verwekt, de be-

vruchting van Goddelijke oorspong is, dan is het kind in ons van een eeuwig karakter en kan niemand het ombrengen.

Wie zó kerst beleeft, beleeft a.h.w. een mutatie in zijn persoonlijk leven. Niet voor niets valt dit verhaal in december. In deze tijd is de winter op haar hoogtepunt, vanaf dat moment wordt het steeds lichter, een keerpunt. De innerlijke geboorte gebeurt in de diepste verborgenheid, de uiterlijke wereld weet er niets van. De geboorte vindt immers plaats in een stal, een onaanzienlijke plaats, niet bepaald onder gerieflijke omstandigheden.

Als in ons persoonlijk leven iets nieuws is ontstaan, valt het veelal ook niet te verwoorden, te vertellen. Het kondigt echter wel het ochtendgloren aan; ... en ... *verlossing heeft een verrassingskarakter.*

Zo kiest prof. Weinreb, om dit te verwoorden, voor de vergelijking met het leven na de dood. Er is geen mens die zich hier een concrete voorstelling van kan maken; het behoort tot

het gebied van het verborgene. Er is *hier* sprake van een denken van de mens dat gebaseerd is op maatstaven van tijd en ruimte, van onze dagelijkse horizontale tijdsbeleving. Wij projecteren deze maatstaven op de wereld na de dood. *Daar* is echter geen vroeger en later, goed en kwaad is er geen tegenstelling.

Onze maatstaven gelden daar niet. Die wereld behoort tot het geheim, het verborgene, evenals het 'lot'.

*) Vanuit notities, gemaakt tijdens een lezing van drs. J.H. Laenen, op 18-12-2010. Drs. Laenen, o.a. docent van de Stichting Quintessentia, geeft door heel Nederland lezingen over Joodse mystiek.

Jan Wibbelink, belangstellende in de kerkgemeenten Raalte en Zwolle, verdiept zich bij voortduring in de Hebreeuwse mystiek en geeft ook invulling daaraan in groepen die zich daarmee bezig houden.

* * *

De wolken wachten op de wind
zoals nog niet gesproken woorden
slechts in dromen hun verhaal vertellen.

Ooit streelden zij het water
en als hun roep weerklinkt,
zal zich een paradijs ontplooien.

(maker gedicht onbekend)

Poorten naar de Hemel

Johan Pameijer

Bethlehem viel tegen! Op het grote plein bij de geboortekerk wemelde het van de pelgrims. Uit alle windstreken werden ze aangevoerd in gammele bussen en luxe toercars. Biddend en zingend bogen ze de geboortekerk in, een bedehuis dat je alleen bukkend kunt betreden. Zwijgend schreden ze in de richting van het heiligste van het heilige. Maar bij de vermeende geboortegrot heerste de drukte van een marktplaats. Een schilderachtige verzameling gelovigen daalde af in de grot. Devoot knielden ze, bekruijsten zich, murmelden gebeden en slopen met eerbiedig gebogen hoofd de grot weer uit. Kaarslicht en wolken wierook bezwangerden de oude kerk met walmende kleuren.

Op straat had ik soldaten gezien en de kraampjes met prullaria onderscheidden zich in niets van andere heilige plaatsen. Daar, in het hol van de leeuw, begon ik te twijfelen. Ik twijfelde of Jezus werkelijk op deze plek het levenslicht had aanschouwd. In elk geval had de commercie deze plaats ontheiligd. Kooplieden sloegen munt uit de eenvoud van het Christuskind. Op datzelfde moment realiseerde ik mij dat 140 kilometer verderop, in Nazareth, een modernere kerk een andere vermeende geboorteplaats markeerde. Het was 1972 en ik was net veertig. Opgevoed met kerstboom en kaarslicht doken mijn vrouw en ik onder in de betovering van Israël. Maar we stuitten op mystificaties, halve waarheden en commerciële leugens.

Geboren in het hart

Ik voelde me bedrogen en betoverd tegelijk. Achter de façade van vervalsing ging volgens mij iets anders schuil. Na dat bezoek aan Bethlehem besloot ik eens haarfijn uit te zoeken wat voor mij de waarheid van Jezus was. Al snel belandde ik bij de middeleeuwse Angelus Silesius, die geschreven had: "Al werd Jezus duizendmaal in Bethlehem geboren en niet in het eigen hart, helaas was je toch verloren." Wat een opwekkende gedachte en hoe waar. Die paar woorden dansten als vage herinneringen boven de bazaars van het antieke Bethlehem.

Het beeld van de gebeden mompelende meute vervaagde in de frisse zeewind van Galilea, waar een onbekend mensenkind in een eenvoudige vissersfamilie zijn verwaaide eerste kreetjes slaakte. Eens zou dat jongetje als rondtrekkende profeet zijn volk het Koninkrijk van God beloven. Na zijn vroege dood omklemden de ontheemde Joden dit idee, omdat het hun in de smeltkroes van volken en bezetters, iets van hun verloren identiteit terug kon geven. Nog weer later ontbrandde een strijd omtrent deze belofte en de vermeende profeet werd inzet voor oorlog en geweld.

Een eenvoudige cultus

De vroegste volgelingen van de rondtrekkende profeet met de naam Jezus ontwikkelden een eenvoudige cultus rond enkele overgeleverde woorden, vastgelegd in de gereconstrueerde bron Q. Elders schreven Thomas-christenen de uitspraken op, voor zover zij zich die herinnerden, in een werk dat later bekend werd als het Thomas-evangelie.

Paulus, een vrome Jood, die in de Griekse mysteriën was geschoold, herschiep de wazig omlijnde profeet tot een duidelijke gestalte, die naar het model van zijn Griekse voorgangers een reeks initiaties onderging. Hij creëerde een mysteriefiguur met menselijke trekjes, die ook voor niet-Joden aanvaardbaar

moest zijn. Vervolgens omkleedde ene Markus de vage contouren van Jezus met verhalen, ontleend aan de volksmythologie. Met zijn verslag beoogde hij de Joden van Israël hun zelfbewustzijn te helpen opkrikken na de verwoesting van de tempel van Jeruzalem door de Romein Titus in het jaar 70. Korte tijd later verzon ene Mattheus er een geboorteverhaal bij, ontleend aan een Perzische legende. Bovendien sierde hij de belevenissen van Jezus verder op, zodat er een soort mystieke roman ontstond. Lukas, de erudiete Griekse geneesheer, veranderde de geboorte-mythe in Boeddhistische zin. Zijn mythische creatie bevoert tot de huidige dag de Christelijke gemeenschap en wordt voor een deel als onomstotelijke waarheid aanvaard.

"God is in u"

Maar is dit verhaal de waarheid? Welke waarheid ligt ten grondslag aan al die mystificaties waaronder de werkelijke Jehoesjoea ben Joseph (of ben Pandira) schuilgaat. Het antwoord ligt verborgen in de bijbelse overlevering zelf. Toen ik daar na mijn bezoek aan Israël in dook, onthulde zich een aanmerkelijk alternatief, niet dat van een wonderdoener, maar van een mysticus, die het hart van ieder weldenkend mens bewoont. Anoniem betrad hij de historie, rondtrekkend op sandalen en slechts gehuld in een loshangend overkleed. In de schaduw van koele loofbosjes en vonkende bremstruiken hield hij zijn toespraken voor kleine scharen luisteraars. Debatterend en discussiërend overtuigde hij de mensen van hun inwonende goddelijkheid. "Het Koninkrijk van God is niet buiten u, maar binnenin u," verkondigde hij luidkeels en hij hield ze een koninkrijk van God op aarde voor, indien zij erin zouden slagen het goddelijke in hun eigen wezen te verwerkelijken.

Zijn naam is verloren geraakt, maar later bedachten ze dat hij zeker Jozua (Jehoeshoea) heette, want die naam was zoiets als Jan bij ons. Later werd die naam vergriekst tot Jezus, omdat Paulus hem verbond met de Griekse inwijdingstitel Chrestos, voor iemand door de inwijding gezalfd was.

In deze cultuurhistorische reconstructie vond ik mijn aanknopingspunt. Jezus, de anonieme prediker, leerde zijn Joodse toehoorders naar Grieks voorbeeld, dat ze zelf goden waren. Het enige wat ze moesten doen was "het heilige brood" eten, het symbool voor geestelijk voedsel. Daarom, bedacht ik mij, was Bethlehem gekozen als geboorteplaats. De naam van het marktstadje betekent namelijk "broodhuis", ofwel het huis van het onontbeerlijk geestelijke voedsel. In vroeger jaren stond daar een Griekse inwijdingstempel waarbinnen de mensen door inwijding in de geheimen van leven en dood naar het goddelijke werden geleid. Herinner je de vierde bedde van het

Onze Vader: “Geef ons heden ons dagelijks brood” ofwel: geef ons iedere dag ons portie geestelijk voedsel.

De uittocht

Het geheim van Bethlehem begint al bij de uittocht. Zoals zoveel verhalen en anekdotes in de Bijbel, is de Exodus een mythologische vertelling. Ten tijde van de optekening van dit voor het jodendom zo essentiële verhaal, vertolkte de verbeelding van de mensen hun diepe waarheden. Weliswaar ontleend aan en gelardeerd met historische reminiscenties ontstonden zo de verhalen van het hart, de expressies van spirituele werkelijkheden. Zo'n verhaal is de Exodus. Gebaseerd op vage herinneringen aan een historische uittocht, leefden de auteurs zich uit in beeldrijke parafrases, die de droom van het Joodse volk een historisch houvast gaven in hun door oorlog ontworpen land. Het bewijs voor deze stelling ligt in de getalsmystiek die ten grondslag ligt aan namen en gebeurtenissen.

Het is zeker geen toeval dat de Exodus 42 halteplaatsen passeert en dat de 42ste halteplaats Moab, de getalswaarde van 49 heeft. Evenmin berust de getalswaarde van Bethlehem op toeval. De waarde van deze plaatsnaam, 490, is het tienvoudige van Moab, en ligt bovendien op de drempel van de 500, voor het Joods mystieke denken de overschrijding van een stoffelijke drempel.

Moab en Bethlehem verkeerden op voet van oorlog, toen de twaalf stammen na enorme ontberingen in Moab arriveerden. De 42ste halteplaats hangt samen met de zesde schepingsdag, waaraan de zevende nog ontbreekt, maar potentieel is de zevende wel aanwezig in de plaatsnaam. Pas werkelijkheid wordt de potentie in de plaatsnaam Bethlehem, de volwaardige drager van de 490, waarin de betekenis van Moab bovendien tot het tienvoudige wordt opgewaarded. De stap van Moab (6 x 7) naar Bethlehem (7 x 70) moet van levensbelang zijn voor de stammen die de uittocht hebben voltooid. De vijandschap tussen de twee plaatsen heeft betrekking op de polariteit tussen lichamelijke en geestelijkheid, de twee die onder leiding van Jezus overbrugd gaan worden.

Een romance

Gecomprimeerd clustert de relatie Moab-Bethlehem samen in twee personages, die van Ruth en Boaz. Samen met haar schoonmoeder Naomi onderneemt Ruth de mars door de woestijn van Moab naar Bethlehem. Hemelsbreed is dat niet ver, maar gezien de vijandigheid tussen beide steden was het een riskante onderneming. Uitgeput komen de beide vrouwen in Bethlehem aan. Het eerste wat Ruth te doen staat, is werk zoeken en zij vindt werk op de boerderij van Boaz, een familielid van Naomi. Zo kwam Ruth als ‘lezeres’ achter de maaiers van Boaz terecht. Al aren verzamelen en samenbindend tot schoven, werkte ze van de vroege morgenstond totdat de zon langzaam achter de horizon wegzonk en het avondrood over de velden streek.

Haar baas waardeerde haar onstuimige werkdrijf en haar bijzondere trouw. Geleidelijk aan raakte hij gecharmeerd van de bevallige vrouw. Hij nam haar in bescherming en verleende haar goedgunstige voorrechten. Op een avond legde zij zich te ruste aan zijn voeten als teken van haar bereidheid zijn echtgenote te worden. Gebaad en geparfumeerd glipte ze bij hem onder de ruwe deken en wachtte gespannen op zijn ontwaken. Korte tijd later nam Boaz haar tot zijn vrouw.

Dit symbolische verhaal, opgetekend in de bijbelse roman “Ruth” verhuult onder licht erotische beelden de toenadering van Moab, de mensenwereld, tot Bethlehem, de wereld van de ziel. Bijna ligt het voor de hand, dat uit de verbintenis van Ruth en Boaz het geslacht van David geboren zal worden, het mythologische stamgeslacht van Jezus, die nog altijd misleidend Jezus van Nazareth wordt genoemd.

Jezus zal in Bethlehem geboren moeten worden, want Bethlehem is het huis van het geestelijke brood, dat mens en wereld van de 490 naar de 500 zal begeleiden. Denk hierbij even aan het Pinkstermysterie. Na Pasen is Pinksteren de vijftigste dag en dat is zeker geen toeval. Pasen op zijn beurt is de veertigste dag na Aswoensdag. In de liturgie van de hoogfeesten is het geheim van Bethlehem in subtiele tonen vastgelegd.

Twee broodwonderen

Bij mijn onderzoek stuitte ik op de twee zeer spectaculaire broodwonderen. De dubbele bodem van beide verhalen zal zeker niet iedereen zijn ontgaan. Traditioneel neemt men aan dat Jezus met slechts enkele broden duizenden hongerige magen vulde. Natuurlijk is het schitterend om je een tovenaars voor te stellen die in staat is het onmogelijke mogelijk te maken. Geraffineerd legde de samensteller van beide wonderverhalen zijn lezers een cijferaadsel voor, waaruit de diepere betekenis zonneklaar moest blijken. De uitkomst is ook cruciaal voor het ontsluiting van het geheim van Bethlehem, hoewel de plaatsnaam in de vertellingen niet wordt genoemd. Het zijn de getallen, die het geheim onthullen.

Let op! Bij het ene broodwonder zijn 4000 mannen (“vrouwen en kinderen niet meegerekend”) betrokken. Slechts zeven broden liggen klaar om te worden verdeeld en al die hongerige magen te vullen. Jezus slaagt erin na de broodverdeling nog zeven korven met broodresten over te houden. De cijfermagie geeft ons de reeks 4000, 7 en 7. In het andere geval gaat het om 5000 mannen (“vrouwen en kinderen niet meegerekend.”) Het aantal beschikbare broden bedraagt 5, maar nadat iedereen (behalve de vrouwen en kinderen) gegeten heeft, resten er 12 korven met brokken. Getallenreeks: 5000, 5 en 12. Op de twee steeds aanwezige visjes kom ik dadelijk terug.

Wat vertellen de beide cijferreeksen ons? De eenvoud van de oplossing zegt meer over het raffinement van de vertellers dan over de toverkracht van Jezus. De 4000 vertegenwoordigen een groep “mannen”, die helemaal en totaal gebonden zijn aan de stoffelijke wereld, in de getalsmystiek uitgedrukt door de 40 of een veelvoud daarvan. De zeven broden waarmee zij worden gevoed staan in verband met de zeven destijds bekende planeten, die doorgaans een negatieve invloed op de mensen hadden. Door zich op deze zeven planeten te baseren zal de uitkomst nihil zijn. Ze hebben niets bijgeleerd en blijven dus op de zeven staan, in dit geval de zeven resterende korven.

De 5000 daarentegen staan in verband met de ziel. Zij nemen het geestelijke brood tot voedsel en wat gebeurt? De vijf broden van dit geestelijke voedsel resulteren in de twaalf tekens van de dierenriem, de twaalf resterende korven. In tegenstelling tot de zeven planeten hebben de twaalf zodiakale tekens een gunstige betekenis. Met andere woorden: de 5000 “mannen” hebben bijgeleerd. Zij zijn opgestegen tot hogere kennis.

Vrouwen en kinderen

Met de toevoeging “vrouwen en kinderen niet meegerekend” tekenen de auteurs voor een mystieke uitleg. Vrouwen en kin-

deren staan in de mystiek voor de aardse vruchtbaarheid, alsmede voor geboorte en de dood, die voor de geestelijke groei juist moet worden overwonnen. Tal van anekdotes in Bijbel en gnostische geschriften ondersteunen deze betekenis. "Mannen" hebben in deze denktrant niets met het mannelijk geslacht te maken, maar alles met de geslachtloze geest. Daarop slaat de laatste Jezus-spreuk in het Thomas-evangelie: "Want elke vrouw die zichzelf mannelijk maakt, zal het Koninkrijk der hemelen binnengaan." Met vrouwendiscriminatie heeft dit niets te maken, wel met het overstijgen van dualiteiten.

Rest mij het antwoord op de vraag naar de twee visjes. Meerdere uitleggingen zijn denkbaar. Allereerst de astrologische uitleg, die uitgaat van de betekenis van de broodwonderen voor het Vissentijdperk, waarvan Jezus de exponent is. Een andere uitleg wijst op de dubbelheid van Jezus als mens tegenover de Christusgeest.

En dan nu het verband met Bethlehem. Zoals bekend, nam de tocht door de woestijn 40 jaren in beslag. Onder onze ogen ontrolt zich een nieuwe cijferreeks, namelijk die van de 40 jaren, de 42 van Moab met in zich de potentie van de 49, de 490 van Bethlehem en de 500 van Jezus. Na de 40 van de stoffelijke wereld, waarin wij allen leven, bereiken we het einde van de weg door de materie, de 42, en maken de oversteek van de 49 naar de 490, dus van het stoffelijke milieu naar de wereld van de ziel. Daar aangekomen zal de Christus-in-ons, ons leiden naar de 500, de wereld van het spirituele bewustzijn en dus de voorlopige eindbestemming van de menselijke evolutie. Merk op dat de schepping in zeven dagen als een rode draad door al deze verhalen heen loopt.

Manna in de woestijn

Op speciale plekken in het bijbelse conglomeraat van boeken wordt het mysterie van de veertig naar de vijftig (of de equivalenten 4 en 5 (400-500 en 4000-5000) uit de duisternis in het licht geplaatst. Iedereen kent het verhaal van het manna dat uit de hemel neerdaalt om de zwerfende stammen van de uittocht op wonderbaarlijke wijze te voeden. Tot de dag van vandaag breken de geleerden zich het hoofd over de herkomst van het manna en de samenstelling van dit vreemde voedsel. De oplossing ligt echter zo voor de hand dat je hem bijna niet opmerkt.

Ook hier staat het manna in verband met de cijfercode van de Hebreeuwse taal. Manna – "man" in het Hebreeuws – wordt geschreven met een Mem, getalswaarde 40, en een Noen, getalswaarde 50. Eigenlijk hoeft ik geen verdere uitleg te geven. De getallen spreken voor zichzelf. Het brood uit de hemel is niet anders dan het geestelijke voedsel dat de mensen van de materiële wereld (40), naar de wereld van de ziel (50), zal leiden. In feite ligt hier de activiteit van de Christus in verborgen, de voorloper die zowel schuilgaat in de naam van Abel, die door Kaïn werd gedood, als in de verhoogde slang, die genezing brengt aan iedere zieke.

De grote mythe

Is het hedendaagse Bethlehem dan uitsluitend een bedrieglijk decor van een onbegrepen religie? Nu ik terugdenk aan mijn bezoek in 1972 en zoveel meer weet dan destijds, durf ik met "nee" te antwoorden. Tot de dag van vandaag is Bethlehem het symbool van de geestelijke geboorte. Alle militaire, politieke en commerciële activiteit rondom de legendarische geboorteplaats heeft niet tot de teloorgang van de grote mythe geleid.

De onder Constantijn de Grote halverwege de vierde eeuw gebouwde kruisbasiliek staat al ruim zestien eeuwen symbool voor de geboorteplaats van de rondtrekkende profeet, die tot het archetype van de westerse cultuur is uitgegroeid. De devotie van miljoenen pelgrims heeft de sfeer in de kerk doordrenkt met de geest van diep gevoelde waarheid. Geen mens blijft onberoerd bij het naderen van de geadopteerde geboortegrot. Ook ik voelde destijds een siddering door mijn leden gaan. Mensen die een oriëntatiepunt zoeken, bekommeren zich doorgaans niet om historische werkelijkheid. Feit is dat de plaatsnaam Bethlehem in de hele gnostische bibliotheek van Nag Hammadi niet voorkomt. De oerchristenen spraken niet over de geboorte van hun held, simpelweg omdat zij hem in hun eigen wezen tot leven wilden opwekken.

Alle cijfercodes onderschrijven de noodzaak van het ooploopen van sluimerende potenties. Ongetwijfeld wisten de ontwerpers van de Christusmythe daar alles van, maar ze begrepen ook de weerstand van mensen om op hun innerlijke mogelijkheden te vertrouwen, laat staan ze tot ontwikkeling te brengen. Om hen een handje te helpen schiepen ze een schijnbare geschiedenis rond het voorbeeld van de mens die er wel in slaagde zijn geestelijke kracht te ontvouwen. De veel gebruikte symboliek van het brood vereenvoudigde de keuze voor Bethlehem als de geboorteplaats waar het geestelijke brood verrijst uit ovens van zelfreflectie.

"Beth" (huis) en "Lechem" (brood) belichamen ons diepste wezen, ons lichaam/ziel-complex, dat het bewustzijn van de geest uit de collectieve diepte van ons onbewuste wil opwekken. Dat is naar ons steeds duidelijker wordt de enige zin van dit turbulente bestaan op deze planeet. Alleen tegen die achtergrond kunnen wij na de consecratie tijdens onze diensten uit volle borst "met jubelende vreugde, stralend van liefde naar Bethlehem" zingen.

Johan Pameijer (Amsterdam, 1930), gepensioneerd kunstredacteur, is werkzaam als vrij-katholiek priester in de kerkgemeente Raalte e.o. Hij is auteur van een flinke reeks boeken op christelijk esoterisch, gnostisch en algemeen spiritueel vlak; zie www.vkk.nl (bij kerkgemeente Raalte). Hij is nog steeds werkzaam als auteur van zulke boeken, en met het geven van lezingen.

* * *
*

Zonsopkomst in winter - foto: Rudolf Smit

Hij beloofde ons het Koninkrijk

Paul van Rooijen

Op een gegeven moment, een endje geleden in de tijd, kreeg ik de vraag van de redactie van Reflectie of ik 'nog iets op de plank had liggen' voor eventuele publicatie. Ondermeer onderstaand essay bood ik aan en men zag er wel wat in. Om nu te vereenvoudigen dat de lezer er mogelijk ook wat mee kan of mee verder kan, wil ik graag even inleiden wat de aanleiding was voor dit essay. Het is de eindopdracht voor het vak Godsdienstwetenschappen van de Hbo-opleiding Zingeving & Spiritualiteit, Hogeschool Geesteswetenschappen Utrecht. In het 3e jaar was het onderwerp voor het vak Godsdienstwetenschappen: Christologie en Pneumatologie. Docent hiervoor was prof. dr. Cees den Heyer, nieuw-testamenticus. Een kleur, een kader tekent zich mogelijk al af. Dit essay zal niet gaan over de andere wereldgodsdiensten, parapsychologie, numineuze ervaringen, individuatie, synchroniciteit, openbaringen, esoterie, of zo nog wat boeiende velden van menselijke ervaring. Vertrekpunt was het Nieuwe Testament en de inzichten die decennia van Bijbelwetenschappelijk onderzoek hebben opgeleverd. Toegespitst op de invalshoek: welke Christusbeelden en beelden ten aanzien van 'Heilige Geest' reikt het Nieuwe Testament ons aan. Naast hoorcolleges werd een verdere verdieping aangeboden in de vorm van een lijst toonaangevende boeken over deze onderwerpen. Op grond van deze informatie werd ons de opdracht gegeven een essay te schrijven naar aanleiding van de vraag 'wat trekt je aan, of wat trekt je niet aan in de aangeboden lesstof'. Een kleine aanvullende eigen invulling van te lezen literatuur werd toegestaan. Gelukkig maar, want ook ten tijde van het schrijven van dit essay, december 2008, was voor mij nog sprake van een zo innig diepe affiniteit met het Jodendom ... Zonder een achterdeurtje 'aanvullende literatuur' was een ordening in aangeboden beelden, informatie en ontstane weerklank en verder ontstane vragen mogelijk een onoverkoombare worsteling geworden op dat moment in de tijd. Hoe uw weerklank ook moge zijn: in ieder geval veel leesplezier!

*Hij beloofde ons het Koninkrijk, ...
maar we kregen de Kerk. (naar Alfred Loisy).*

'In geen wereldreligie staat een persoon zo centraal als in het christendom. Dat kan in het interreligieuze gesprek voor christenen en niet-christenen aanzienlijke problemen opleveren.' Zo meldt de studiegids van de opleiding *Zingeving & Spiritualiteit* als inleiding op het vak *Christologie en pneumatologie*.

Ik zou daaraan willen toevoegen: de geschiedenis laat zien dat die 'aanzienlijke problemen' zich niet beperken tot een interreligieuze dialoog. De verwording van het christendom in het vroegere westelijke Romeinse rijk tot een platte, eendimensionale ideologie gebaseerd op *fragwürdige* dogma's is ongewenst. De dogmatische ideologie biedt nauwelijks ruimte voor eigen religieuze beleving, zet hele bevolkingsgroepen in de kou en krenkt het individueel menselijke. Het is de vraag of het christendom ooit zo bedoeld is.

Tegelijkertijd: kunnen we wel werkelijk terug naar het aller-eerste begin van het christendom, naar Jezus 'zelf' en de woorden die hij sprak? Bijbelwetenschappelijk onderzoek laat zien dat dat maar hooguit voor een piepklein stukje zou kunnen [1]. Tegenstrijdige evangeliën, vernietigde teksten vanwege vermeend ketters gehalte, latere toevoegingen en verschrijvingen enzovoorts bemoeilijken ons het zicht op wie de historische Jezus was en wat zijn oorspronkelijke woorden waren. En wij kunnen het, nu, alleen maar doen met de meer of minder verminkte teksten die zijn overgebleven. De mondelinge traditie(s) die in de teksten zijn neergelegd waren nu eenmaal mondeling.

Teksten en denkbeelden

De versmalling begint al vroeg. In 367 G.T. wordt een lijst zogenaamd 'geïnspireerde' geschriften gepubliceerd; het Nieuwe Testament gaat ontstaan. Ook hierover bestond geen consensus, de discussie duurde nog decennialang voort en een dominantere mening kreeg de overhand.

Slavenburg stelt dat deze lijst bovendien een zeer beperkte keuze was uit honderden geschriften uit de vroegchristelijke literatuur [2]. Daarmee treedt een verarming op. Of in de woorden van Slavenbrug 'De selectie blijkt het christendom eerder te hebben verarmd dan verrijkt. De seksualiteit werd weggedrukt, de vrouw werd haar (gelijk)waardigheid ontnomen en de wapens werden gezegend' [3].

Daarmee versmalt de ruime bandbreedte van het vroege christendom gaandeweg tot een ideologie onder het mom van een theologie. En met de ruime ervaring van de 20e eeuw, die inmiddels achter ons ligt, is ook het bankroet van massa-ideologieën zichtbaar geworden. Hoe ideëel de kiem van het idee misschien ook, te grote nadruk op het heil van het collectief krenkt het individueel menselijke.

Een klein krantenberichtje kan mogelijk als illustratie dienen [4]. 'Een katholiek priester in Italië heeft de woede van ouders over zich afgeroepen nadat hij hun kinderen had verteld dat de Kerstman niet bestaat. Dino Botino, de priester van de Heilige Hart Kerk in het Noord-Italiaanse Novara, deed dit tijdens een kindermis eerder deze maand, zo meldt de BBC. In een lokale krant zijn de klachten van tientallen ouders te lezen. 'Hij heeft de kerst van mijn kinderen bedorven', zegt een moeder. De priester voelt geen wroeging, maar noemde het zijn plicht om de kinderen duidelijk te maken dat een sprookje over de Kerstman niets te maken heeft met de geboorte van Jezus Christus, wat de echte reden is om Kerst te vieren. 'Als ik de kans kreeg, zou ik het weer vertellen', zei hij.'

Dit is dogma voor mededogen. Een *rücksichtslos* eigen gelijk verkiezen boven het bekommeren om de ander. Daarmee toont deze priester zich een betrouwbaar dienaar van de Kerk, een onbetrouwbaar historicus [5] en een prul van een ontwikkelingspsycholoog.

Gefundeerde dogma's?

Maar er zijn nog meer witte konijntjes gaandeweg de tijd uit de hoge hoed getoverd, die ons het zicht op de oorspronkelijkheid ontnemen. Slavenburg noemt de huidige, belangrijkste geloofspunten in het algemeen van de christelijke kerken in vier punten:

1. Jezus is identiek aan Christus, de Zoon, die één is met de Vader en samen met de Heilige Geest een drie-eenheid vormt (triniteitsleer);
2. Jezus is aan het kruis gestorven voor de zonden der mensheid (verzoeningsleer);
3. De mens zelf is zondig en niet van hetzelfde wezen als God, maar als 'kind' door 'Hem' aangenomen. God (en dus ook Christus) is de 'ander'. De verhouding tussen God en mens is gebroken (zondeleer);
4. De mens kan alleen tot verlossing komen als hij in Jezus Christus gelooft; dat hij voor ons aan het kruis gestorven is, dat hij de zoon van God is, dat hij lichamelijk verzezen is en aan het einde der tijden zal weerkeren (verlossingsleer) [6].

Geen van deze punten zijn terug te voeren op Jezus zelf, te weten:

1. Om de triniteitsleer te ondersteunen die zich aan het eind van de 2e eeuw gaat ontwikkelen, wordt bijvoorbeeld een stukje tekst ingevoegd in de zogenaamde brief van Johannes om de zaak verder te beargumenteren (Comma Johanneum);
2. Cees den Heyer heeft deze veronderstelling weerlegt als zou dit in de teksten van het Nieuwe testament te vinden zijn [7];
3. Dit konijntje uit de hoge hoed is te dateren in de 5e eeuw, Augustinus [8] had een groot aandeel hierin;
4. Het laatste geloofspunt ontstaat in de tweede helft van de tweede eeuw.

Bandbreedte van het vroege christendom

En net als ondermeer ook Slavenbrug weeft Luttikhuisen [9] de vondsten van Qumran en Nag Hammadi, met nadruk op het Evangelie van Thomas door zijn betoog van reconstructie. Waar Slavenburg stelt dat met de huidige consensus de datering van Thomas als eerste helft van de 1e eeuw niet langer betwist wordt, toont Luttikhuisen in ruim twintig pagina's de voetangels en klemmen van deze tekstdatering aan [10]. De mitsen en maren van een boeiende speurtocht naar (voorlopige) zekerheid.

Maar beiden zijn het eens dat de verscheidenheid en rijkdom van het vroege christendom, in teksten en denkbeelden, veel groter waren dan heden ten dage. Luttikhuisen start in zijn inleiding met voorbeelden van uitersten:

- Er is niet één God, maar er zijn er twee. De hoogste en volmaakte God is door Jezus geopenbaard. De andere is de onbekwame, knoeiende schepper van de vergankelijke materiële wereld en wordt vaak geïdentificeerd met de God uit het Oude Testament (OT). Nu er dus een betere God is geopenbaard, verliest het OT zijn normatieve waarde;
- Er is één God, de bijbelse God. Het OT blijft normatief, daarmee is het vanzelfsprekend dat volgelingen zich houden aan alle aanwijzingen gegeven in de Tora [11].

- De uitersten ten aanzien van persoon en zending van Jezus:
- Jezus is niet aan het kruis gestorven, zijn aardse lichaam kan niets te maken hebben met zijn ware identiteit;
- Het is godslasterlijk Jezus een goddelijke herkomst of macht toe te schrijven. Jezus, als zoon van Jozef, is de laatste profeet en/of de Messiaans redder van Israël [12].

Dit is wel een heel ruime bandbreedte, een grote pluriformiteit. Luttikhuisen vertelt dat dit ook opgaat voor het persoonsgebonden gezag van de eerste generatie volgelingen van Jezus waarop latere generaties zich beroepen hebben [13]:

- Petrus is van belang voor de traditie van de latere orthodoxie, hoedster van de 'apostolische successie';
- De geliefde leerling (Johannes?! In ieder geval niet Judas of Petrus), die zich niet aan het gezag van Petrus hoefde te onderwerpen;
- Christelijk-Joodse stromingen voeren hun traditie terug op Jacobus (broer van), sommige vroegchristelijke teksten vermelden expliciet dat ook Petrus werd geacht de leiding van Jacobus te volgen;
- Judas-Thomas (leerling en broer van) is belangrijk voor vroegchristelijke gemeenschappen in oostelijk Syrië;
- Vermoedelijk heeft men zich in esoterische kringen van het vroege christendom graag op Maria Magdalena beroepen als vertrouwelijke bron van niet-openbare kennis over Jezus.

Mijns inziens kan het ook bijna niet anders, deze pluriformiteit en diversiteit. Jezus, de Joodse man uit Nazareth, kwam niet in een vacuüm en leefde niet in een vacuüm.

Er was al een tijdsgewricht en cultuur, met religie, met geschiedenis. Slechts als een steen loodrecht op een spiegelglad wateroppervlak valt, ontstaan volmaakt concentrische golven.

Is het wateroppervlak al in beroering, dan veroorzaakt de ingeworpen steen een interferentiepatroon van versterking en uitdoving met de al bestaande golven. Interactie kortom. En in geval van persoon en zending van Jezus menselijke interactie, menselijke interpretatie en menselijke vooronderstellingen bij ieder die met hem in contact kwam. Mij doet het denken aan een verkeersongeval waarbij omstanders, op grond van bijvoorbeeld hun ruimtelijke positie alleen al, niet hetzelfde waar kunnen nemen. Wil het verhaal verteld worden, dan is het een verhaal achteraf. Gereconstrueerd op basis van wat een ieder zich herinnert waargenomen te hebben. Jezus duid ik hier niet als een ongeval, als een in de berm gereden personenbusje, maar het gaat mij eerder om het verschil tussen menselijke waarneming en (on)betrouwbaar geheugen in vergelijking met de minutieuze verslaglegging van bijvoorbeeld een gerechtelijk stenograaf. En als dat al geldt voor personen die samen met Jezus leefden, dan zeker voor latere vertellers die uitsluitend afhankelijk waren van 'horen zeggen'.\

Een nieuw christendom?

Maar als we ons even verplaatsen vooruit in de tijd, dan meldt Luttikhuisen over de canon van het NT dat ook daarin de diversiteit van de verschillende opvattingen groter is dan de latere orthodoxie. Hij somt het hele zwikje op, dat zal ik niet doen, en concludeert: 'Wie de canon accepteert, erkent in feite dat er binnen het christendom een grote diversiteit aan geloofsinzichten mogelijk is' [14].

Voor de richting die het christendom is ingeslagen, wijst Luttkhuizen naar Paulus en de grote rol die deze creatief theoloog, mede op grond van zijn 'Damascuservaring', heeft gespeeld in het ontstaan van een niet-joods-christelijke hoofdstroming. 'Hij kan evenzeer gelden als de stichter van het ons bekende niet-joodse wereldchristendom als Jezus' [15].

Belangwekkender vind ik de twee opmerkingen waarmee Luttkhuizen zijn inleidend hoofdstuk besluit:

1. Dat het christendom in onze gefragmenteerde en pluriforme samenleving meer kansen zou hebben als kerkelijk leiders en theologen zouden erkennen dat pluriformiteit en diversiteit vanaf het allereerste begin het christendom hebben gekenmerkt. Daarmee wordt ruimte gelaten voor een gevarieerd aanbod aan christelijke zingeving;
2. Voor deze tijd is de Jezusinterpretatie van Paulus, en verder uitgewerkt door latere 'zonde'-theologen, te mythisch en veronderstelt teveel een antiek wereldbeeld, als zou een tweede Adam ons bevrijden van de zonde en dood, in de wereld gebracht door een eerste Adam. Een niet-paulinische vorm van christendom die het nabije koningschap en de hiervoor vereiste levenshouding centraal stelt, en daarmee meer verwant is met islam en jodendom, heeft, nu, meer de toekomst.

Erkenning van de pluriformiteit en diversiteit biedt ruimte aan een gevarieerd aanbod voor christelijke zingeving, waarbij een centraal stellen van het nabije koningschap en de hiervoor vereiste levenshouding een betere toekomst heeft.

Dat zou een samentrekking van bovenstaande twee opmerkingen als stelling kunnen opleveren. Mij lijkt het een zeer vruchtbare stelling met kansen op overleving. En dat is goed, want (ook) ik zie de mens als ongeneeslijk religieus. En een spiritueel of religieus reiken zal een rol spelen bij betekenis verlenen en zingeving. Dat is voor mij, als zingevingstherapeut, van belang.

Ondanks de titel van dit essay ga ik hier niet verder in op het hoe of wat van het koningschap. Dat voert te ver, want is het nabij? Is er een Messias voor nodig? Een Messias en diens barensweeën? Is het in ons? Ja, ik opteer voor het laatste, daarmee beken ik kleur.

Meer van belang is, dat met erkenning van diversiteit en pluriformiteit een individueel antwoord mogelijk wordt zonder een Kerk te hoeven verlaten (nou ja, vooruit, misschien van genootschap te wisselen).

Mensbeelden

Maar nadruk op levenshouding stuit op een kinkje in de kabel als onderliggende mensbeelden niet expliciet worden gemaakt. Want zo stelt bijvoorbeeld Peter van 't Riet dat mensbeeld van islam en orthodox christendom een grotere overeenkomst hebben met elkaar dan met het mensbeeld van het Jodendom [16].

Van 't Riet betoogt de actualiteit van het mensbeeld van de Tora. Maar ook omgekeerd, dat vanwege individuele verantwoordelijkheid van het individu en de oproep tot gemeenschapszin om maar een voorbeeld te noemen, de wezenlijke trekken van de moderne westerse wereld al eeuwenlang binnen het Jodendom zichtbaar waren.

Of ook: 'Het mensbeeld van de Tora kent zondebesef en het doen van verzoening, maar heeft niet de offerdood van een middelaar nodig. Het gaat wel uit van trouw, maar niet van onderwerping. Het (...) stimuleert de intellectuele vermogens

van elk mens, maar beperkt die niet tot de rede. Het kent de mens verantwoordelijkheid voor de samenleving toe, maar maakt het individu niet ondergeschikt aan de volksgemeenschap. (...) de mens verliest nimmer zijn verantwoordelijkheid voor zijn zedelijk handelen [17].

Inderdaad heel herkenbaar voor ons in deze tijd, nietwaar.

Drieduizend grijstinten

'In geen wereldreligie staat een persoon zo centraal als in het christendom. Dat kan in het interreligieuze gesprek voor christenen en niet-christenen aanzienlijke problemen opleveren.' Hiermee werd dit essay begonnen. De geschiedenis laat zien dat die 'aanzienlijke problemen' zich niet beperken tot een interreligieuze dialoog. Want ook vandaag de dag bestaat de ruime gelegenheid voor christenen onderling rollend over straat te gaan naar aanleiding van het een of ander. Met het eigen gelijk voorop, zou ik willen toevoegen.

Pinchas Lapide, Joods nieuw-testamenticus, maakt met deze rollend over straat benadering van 'welles-nietes' eigenlijk korte metten, wanneer hij de twee manieren van denken, de Griekse en de Joodse, met elkaar vergelijkt. '*Die griechische ist die Entweder-Oder-Denkart, die das ganze Abendland – Gott sei's geklagt – infiziert hat. Das Neue Testament ist das beste Spiegelbild. Es gibt entweder Erlöste oder Verdammte (...). Das ist eine Schwarz-Weiß-Malerei, deren Fantasie nicht einmal bis Grau ausreicht. (...) Es gibt nur: Entweder ich habe Recht, und dann hast du und haben alle anderen Unrecht. Oder umgekehrt. (...) Die jüdische Denkart, (...), ist ein typisches Sowohl-als-auch. (...) Es gibt kein Schwarz und Weiß in der jüdischen Bibel, es gibt nur eine Palette von 3000 Nuancen von Grau*' [18].

Hiervoor openstaan, voor de nuanceringen grijs in plaats van het eigen gelijk, doet recht aan diverse mogelijke interpretaties van bijvoorbeeld uitspraken van Jezus. Verschillende interpretaties die gelijktijdig een waarheidsbetekenis kunnen hebben. Lapide gaat nog verder door voor een fiks aantal jaren een verbod in te willen stellen op het gebruik van het woord 'waarheid', met als argumentatie dat het eigen gelijk en de daaruit volgende moordpartijen niemand ooit verder bracht. 'Waarschijnlijkheid' vindt Lapide een beter woord. Dit alles wel met de kanttekening: '*Aber dass es eine Wahrheit gibt, das ist unbestritten. Bestritten hingegen ist die Zugänglichkeit dieser einen Wahrheit für uns gebrechliche fehlbare Menschen, die wir alle nur durch je unsere eigene Brille sehen können*' [19].

Eerstehands of tweedehands

Was Jezus op de een of andere manier verbonden met die ene waarschijnlijkheid? Bijvoorbeeld Lapide vermoedt zelf van wel, wanneer hij schrijft: 'Maar zelfs als we voorbijzien aan alle hellenisering en vervreemding, dan nog blijft er een niet te reduceren rest die op geen enkele manier rationeel te ontmythologiseren valt. Martin Buber noemt die rest 'iets waarvoor Jezus een grote plaats toekomt in de geloofsgeschiedenis van Israël'. Deze Jezus kan 'in geen enkele categorie worden vervat', hetgeen uiteindelijk kan worden opgevat als een belijdenis van het 'geheim van Jezus' [20].

Vanuit een standpunt van de 'Perennial Philosophy' bezien, zou men dit het universeel, goddelijk principe noemen dat elke openbaring en alle heil aanstuurt in elke authentieke traditie [21]. Maar ook dit blijft een geloofsuitspraak totdat we

daar, zelf, vanuit een verhoogd bewustzijn of door een religieuze ervaring mee in contact treden [22].

En precies hier treedt een nieuwe spanning op, die William James onderscheidt als eerstehands en tweedehandsreligie [23]. De eerstehands religie is de religieuze ervaring, iemand anders die daarover vertelt (theoloog of apostel) bedrijft tweedehands religie.

Vermoedelijk voelt de lezer al een van mijn hartenwensen aankomen: wat zou ik toch graag eens gezellig met die goede man uit Nazaret bijbabbelen.

Maar wat voor mij slechts overblijft, is over een afstand van tweeduizend jaar en door alle aangegroeide lagen van interpretatie en dogma heen, onderzoekend in dialoog treden met zijn schaarse woorden. En ik kan dat niet anders doen dan door oog te blijven houden voor de Joodse context waarbinnen Jezus leefde. Want welk beeld men ook van hem schetst (wonderdoener, rebel, rabbi, etc.) Jezus leefde in een Joodse traditie.

Een koninklijke weg...

Dus God zij dank voor de Joods-christelijke dialoog om de specifiek Joodse elementen en invloeden te verhelderen. Dat dit eigenlijk van groot belang kan zijn voor een beter verstaan, wil ik graag, afsluitend, met een voorbeeld en illustratief verhaal verduidelijken.

Spilpunt hier is het gegeven dat het niet mogelijk is in elke taal hetzelfde te zeggen. Startpunt zijn de woorden van Jezus, in antwoord op de vraag naar het allereerste gebod (Markus 12:28-34): 'Hoor Israël, Adonai is onze God, Adonai is Eèn' (Deut 6:4-5). "Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf" (Lev 19:18).

Citerend uit de Tora, tot zover niets nieuws, al is dit weinig in praktijk gebracht in de loop van de geschiedenis. Want zomaar een vervelende buurman of 'echte' vijand liefhebben is zo makkelijk nog niet.

Hier is dan ook verder over nagedacht: 'Rasji, de grote commentator van de Joodse Middeleeuwen, vraagt: 'Kan men dan zomaar bevelen om lief te hebben?' Op grond van deze gerechtvaardigde vraag ontstond een onderzoek, dat kon vaststellen, dat hier helemaal niet geschreven staat: Heb uw naaste lief, in de accusatief [lijdend voorwerp, vierde naamval], maar in de datief, [meewerkend voorwerp, derde naamval] iets wat in onze taal nauwelijks weer te geven is: 'Bied uw naaste uw liefde aan als uzelf!' De zin is dat niet liefde als gevolg wordt geboden (...), maar dat praktische bewijzen van liefde worden gevraagd (...). 'Maar wat hebben bewijzen van liefde van nut, als ze niet bevlugeld worden door de echte liefde?', vroeg een van de rabbijnen terecht. Het antwoord luidde: 'Zodra praktische bewijzen van liefde als gebod van God met volle redelijkheid worden gevuld, zwemmen in dat vaarwater spoedig de gevoelens achter de daden aan' [24].

Een chassidisch verhaal (...): En zo vroeg rabbi Israël Baal Sjem-Tov zijn leerlingen, hoe men het uur zou kunnen bepalen waarin de nacht eindigt en de dag begint met morgengloren. 'Als men van verre een hond van een schaap kan onderscheiden', stelde een van zijn leerlingen voor. 'Nee', zei de rabbi. 'Is het, wanneer men een wijnstok van een vijgenboom kan onderscheiden?', vroeg een tweede. 'Nee', zei de rabbi. 'Geef ons dan toch het antwoord', vroegen hem hierop zijn leerlingen. 'Het is dan', zei de wijze leraar, 'wanneer je het gelaat van een mens kunt waarnemen en genoeg licht hebt om

in hem je broeder te herkennen. Tot dan is het donker, en de nacht is nog bij ons' [25].

En nee, natuurlijk hoeven wij niet 'Joods' te worden om goede 'christenen' te zijn. Voorbeelden hiervoor zijn o.a. Dietrich Bonhoeffer of Desmond Tutu; zij laten in hun geleefde leven zien dat het heel wel mogelijk is aan de essentie van navolging te raken.

We kunnen dan misschien maar weinig weten van de historische Jezus en zijn oorspronkelijke woorden, maar er zijn ons genoeg aanknopingspunten nagelaten een goed mens onder de mensen te kunnen zijn.

Dat raakt aan de kern van elke religie: 'Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doet dat ook een ander niet.' Dat mag best een koninklijke weg heten, wat mij betreft.

Paul van Rooijen, zingingstherapeute, is diaken en voorzitter van de kerkgemeente Den Haag.

Noten en vertalingen

[1] Jacob Slavenbrug geeft een idee van de omvang van het probleem wanneer hij schrijft: 'Bijbelwetenschappelijk onderzoek toont namelijk onomstotelijk aan dat de vele handschriften, waarop de moderne bijbelvertalingen zijn gebaseerd, onderling op tienduizenden plaatsen verschillen. En dat is ook logisch; de belangrijkste handschriften dateren uit de 4e eeuw na Christus. Drie eeuwen bewerking gingen daaraan vooraf...' Jacob Slavenburg, 'Valsheid in Geschrifte – de verborgen agenda van bijbelschrijvers', Zutphen 2005, p.10.

[2] Slavenburg, p.10

[3] Slavenburg, p.13.

[4] Gepubliceerd in de Volkskrant op internet op 24 december 2008.

[5] Een geboortedatum als 25 december kent geen enkel bewijs. Pas in de vierde eeuw werd gekozen, dus afgesproken, de geboorte van Jezus, als Christus, samen te laten vallen met het Romeins feest Sol Invictus. Ook de Germanen kenden een zonnewendefeest. Kerst als geboorte van Jezus is net zo'n sprookje als de kerstman.

[6] Slavenburg, p.76, 77.

[7] Gezien dat Cees den Heyer de docent was voor dit vak leek het mij plausibel dat ik er van uit kon gaan dat hij zelf wel zou weten waar hij dit in zijn publicaties heeft weerlegd. Een literatuurverwijzing ontbreekt dus hier.

[8] Tomkins schrijft over Augustinus ondermeer: 'In the days of Nicea, discussions about Father and Son being two persons sharing one substance were seriously confused by the fact that the Greek word for 'person' was deceptively like the Latin for 'substance'. Augustine hated and never mastered Greek (rarely has history so turned on one child's school grades), which hampered his reading of both the New Testament and Greek theology.' Stephen Tomkins, 'A Short History of Christianity', Oxford 2005, p.61). Oeps, zou ik zeggen.

Vertaling: In de dagen van Nicea [de opeenvolgende concilies van Nicea en Constantinopel, PR] werden discussies over Vader en Zoon met een gemeenschappelijke substantie [materiaal, stof, of ook wezen, PR] ernstig verward door het feit dat het Griekse woord voor 'persoon' verraderlijk veel leek op het Latijnse woord 'substantie'. Augustinus haatte Grieks en heeft het nooit echt geleerd (zelden werd de geschiedenis zo bepalend van richting veranderd door de schoolcijfers van een kind), waardoor zijn lezen en verstaan van zowel het NT als de Griekse theologie ernstig werden belemmerd.

[9] G.P. Luttikhuisen, 'De veelvormigheid van het vroegste christendom', Budel (2005) 2008.

[10] Luttikhuisen, p. 39-62.

- [11] Luttikhuisen, p. 11.
[12] Luttikhuisen, p. 12.
[13] Luttikhuisen, p.23-27.
[14] Luttikhuisen, p. 37.
[15] Luttikhuisen, p. 12.
[16] Peter van 't Riet, 'Het mensbeeld van de Tora', Kampen 2006, p. 163.
[17] van 't Riet, p.164.
[18] Viktor Frankl & Pinchas Lapide, 'Gottsuche und Sinnfrage – ein Gespräch', Gütersloh (2005) 2007, p. 53, 54.

Vertaling: De Griekse manier van denken is 'of-of'. Deze wijze van denken heeft jammer genoeg het hele Avondland besmet. Het NT is het beste spiegelbeeld [weerspiegeling, PR]. Er zijn ofwel verlost en of er zijn verdoemden (...). Dat is een zwart-wit schildering, waarbij de fantasie niet een keer tot de tint grijs reikt. (...) Er bestaat slechts: Ofwel ik heb gelijk, en dan heb jij en hebben alle anderen ongelijk. Of omgekeerd. (...) De Joodse denkwijze, (...) is een typische 'zowel-als-ook'. (...) Er bestaat geen zwart en wit in de Joodse Bijbel, er bestaat slechts een palet van 3000 tinten grijs.

[19] Frankl & Lapide, p. 61,62.

Vertaling: Maar dat er een waarheid bestaat is onomstreden. Bestreden daarentegen wordt de toegankelijkheid van deze ene waarheid door ons

als onvolkomen en feilbare mensen, die die waarheid slechts door onze eigen bril [vanuit ons individuele perspectief, PR] kunnen zien.

[20] Pinchas Lapide & Ulrich Luz, 'Jezus de Jood – Thesen van een Jood antwoorden van een christen', Kampen 1985, p.123.

[21] Uit het artikel: 'Christianity and the Perennial Philosophy', James S. Cutsinger, 2004, p.4. Gepubliceerd in: Christianity: The Complete Guide, ed. John Bowden (London: Continuum, 2005). Ook te lezen op internet: http://www.cutsinger.net/pdf/perennial_philosophy_and_christianity.pdf.

[22] Veel leesplezier voor verdere verkenning hiervan bieden dan natuurlijk de standaardwerken: 'Het heilige – over de buitenredelijke kant van het goddelijke', Rudolf Otto, (oorspr. Breslau 1917) Amsterdam 2002 en 'Vormen van religieuze ervaring – een onderzoek naar het wesen van de mens', William James, (1907) Amsterdam 2003.

[23] Zoals getypeerd door dr. Hein van Dongen, docent Westerse Esoterie (2e college 3WES3, 3e jaar, 13 november 2008), Zingeving & Spiritualiteit, Hogeschool Geesteswetenschappen Utrecht.

[24] Pinchas Lapide, 'Hij leerde in hun synagogen – een joodse uitleg van de evangeliën', Baarn 1983, p.82.

[25] Lapide, p. 86.

* * *

Het niet oordelende Levensoverzicht

Aat-Lambèrt de Kwant

Onlangs nam ik deel aan een studieweekend waarin een van sprekers tot mijn verbazing en die van andere sprekers, sprak over het strenge oordeel Gods na ons overlijden, over de zeven hoofdzonden. De aanwezigen en de andere sprekers keken elkaar verbijsterd aan. Hoezo oordeel, hoezo straf? De spreekster was een briljante wetenschapper uit de VS maar haar uitspraken bezorgden mij en anderen koude rillingen. Zoiets kun je verwachten van mensen uit orthodoxe Kerken. Ik waande me dan ook even terug in de Kerk van mijn jeugd waar de dominees vaak gillend en jammerend waarschuwden voor het oordeel des Heeren. (ja, met twee e's!) Ik waande me weer even terug in die sfeer. Ik onderbrak de spreekster dan ook en vroeg of zij wist van het levenspanorama tijdens een BDE, waarin geen sprake is van oordeel en straf. Ze had daar niet veel mee en bleef als een blok, onverzettelijk en soms vuurspuwend, vasthouden aan haar overtuiging van de grimmige God uit het Oude Testament in de Bijbel die de zonden streng bestraft. Leve de dogma's. Toch inspireerde dit voorval mij tot dit artikel over het niet oordelende levenspanorama bij een bijna-doodervaring.

Wie op de hoogte is van de bijna-doodervaring, weet dat deze ervaring vaak ook gepaard gaat met een levensoverzicht, ofwel levensfilm. Een als het ware panoramisch overzicht. Mensen zien hun leven niet alleen opnieuw, maar beleven het daadwerkelijk opnieuw. Weliswaar speelt de waarneming van scènes uit het eigen leven vanuit de toeschouwers positie een rol in dit levensoverzicht. Toch zeggen veel personen tegelijk dat zij zich ook in de scène bevinden en deze ondergaan alsof zij het voorval echt opnieuw beleven. Tijdens het levenspanorama ben je meer dan een passieve observator die naar de film van zijn of haar leven kijkt. Je bent er helemaal deel van en je ervaart een vroegere gebeurtenis alsof het je nu weer gebeurt. Je leeft je leven van voren af aan – je herinneringen zijn op de een of andere wijze omgezet in levendige herscheppingen van episodes uit je leven.

In het boek *'Het licht gezien, bijna-doodervaringen'* van Kenneth Ring en Evelyn Elsaesser Valerino (1) vertelde een voormalige student van Ring, die zijn BDE onderging na een bottenbrekende botsing tijdens een honkbalwedstrijd, dat hij daarbij verschillende voorvallen uit zijn leven had gezien. 'Het was alsof ik daar weer was. Het leek meer op een herbeleven. Het was niet alleen zien. Het was alsof ik het opnieuw beleefde, alsof ik alles weer van voren af aan en voor het eerst ervoer. Zoals ik er nu op terugkijk, zie ik mijn levensoverzicht als leven. Fysiek was ik daar niet, maar ik leek mijn leven opnieuw te beleven. Ik onderging weer alles en handelde op dezelfde manier, maar met een ander begrip daarvan... Weet u, het was precies als het leven zelf.'

Ring concludeert hieruit dat het levenspanorama een zeer aangrijpende ervaring is, die de mens totaal terugwerpt in wat onbetwistbaar de werkelijke gebeurtenissen van zijn leven zijn. Geen wonder dat dit element van de BDE de mogelijkheid heeft om de betrokkene met nieuwe ogen vol begrip naar hun leven te laten kijken. De student zegt: 'Mijn hele leven was aanwezig, elk moment. Iedereen die ik had gezien en alles wat ooit was gebeurd, was er. Ik zag mijn hele leven van begin tot eind, zelfs al die kleine dingen die je gaandeweg vergeet. Zelfs die kleine pietluttige dingen die ik was vergeten. Elke afzonderlijke emotie, alle gelukkige tijden, de droeve tijden, de momenten van kwaadheid, van liefde, van verzoening – alles was er. Niets was weggelaten.'

In zijn boek *Eindeloos bewustzijn* (2) zegt Pim van Lommel hierover: "Levensschouw, levenspanorama, of terugblik op het hele leven vanaf de geboorte, meestal in de aanwezigheid van het licht of van een wezen van licht. Men overziet het hele leven

in één ogenblik en ervaart elke handeling, elk woord en elke gedachte uit het voorbije leven. Men kent ook de gevoelens en gedachten van anderen tijdens vroegere gebeurtenissen doordat men met de herinneringen en de emoties van anderen verbonden is. Men krijgt inzicht in hoe men heeft geleefd en hoe dit anderen heeft beïnvloed. Tijd en afstand lijken niet te bestaan. Alle gebeurtenissen uit het verleden lijken als het ware opgeslagen en toegankelijk te zijn en beschikbaar op het moment dat men er zijn aandacht op richt. Men kan op elke plaats in het verleden aanwezig zijn op het moment dat men daaraan denkt en daar wil zijn. Alles is in het bewustzijn gelijktijdig aanwezig. Men kan dagen praten over de levensschouw die maar enkele minuten heeft geduurd. Men krijgt het gevoel een deel van het leven dat nog moet komen te overzien en te aanschouwen. Ook hierbij bestaat er dus geen tijd of afstand. Waargenomen gebeurtenissen blijken jaren later precies te kloppen."

"Auferstehen, ja auferstehen wirst du"

Op enkele kenmerken van een levenspanorama, waarin soms ook de toekomst wordt gewoond, zal ik nu niet verder ingaan. Het grote belang van het levensoverzicht is het ontbreken van elk oordeel. In de Tweede symfonie van Mahler worden we heen en weer geslingerd tussen heroïsche bravoure en weemoedige tragiek. Een kolkende rusteloosheid in klanken vervat, die uiteindelijk naar een machtige finale leidt. Hierin wordt niets minder dan Het Laatste Oordeel verbeeld. Mahler haalt alles uit de kast. Zelfs een orkest áchter de Bühne staat in de partituur genoteerd. Maar de angstvisioenen hebben niet het laatste woord. Nee, aan het slot lost alles op in de onpeilbare troost van het koor der hemelbewoners: *'Auferstehen, ja auferstehen wirst du'*. Aan zijn vrouw Alma schreef hij over deze symfonie: 'Er is geen oordeel, alleen maar liefde.'

Iemand in het boek van Ring zegt: 'Meteen lag mijn hele leven open en bloot voor deze wonderlijke aanwezigheid, GOD. Ik voelde binnen in mij zijn vergeving voor alle dingen in mijn leven waar ik me voor schaamde, alsof er niet zwaar aan getild werd. Er werd me gevraagd – zonder woorden, het was een rechtstreekse uitwisseling van gedachten – 'wat was jouw bijdrage aan de mensheid?'

Ring wijst er overigens op dat de lessen van het levensoverzicht niet altijd zo zachtzinnig en liefdevol worden aangeboden. In enkele gevallen worden ze heel anders opgediend, maar ze laten een onvergetelijke indruk achter. Het levensoverzicht maakt duidelijk dat in psychologisch en spiritueel opzicht, er maar één persoon bestaat in het hele universum –

en die persoon ben je natuurlijk zelf. Iedere handeling, gedachte, gevoel of emotie die op een ander is gericht – of je de persoon nu kent of niet – zal ooit door jou ervaren worden. Alles wat je uitzendt, zal ooit door jou ervaren worden. Alles wat je uitzendt, komt naar je terug.

Na een lezing werd Ring vaak de vraag gesteld of nu echt iedereen te zijner tijd welkom is bij het Licht. De vraag houdt eigenlijk in dat sommige personen het recht op deze ervaring toch wel verspeeld zullen hebben. Op verjaardagen zeggen mensen nogal eens dat zij zich niet kunnen voorstellen dat zij bepaalde mensen in de hemel tegen zullen komen.

BDE'ers echter zeggen zonder voorbehoud dat iedereen het Licht zal ingaan. Het Licht stelt geen voorwaarden en kent geen favorieten. Mensen kunnen daarop geagiteerd reageren.

En Hitler dan?

Ring herinnert zich een antwoord van een vriendin van hem die als kind zwaar had geleden onder fysiek en seksueel geweld door haar vader. Toen ze zich in het Licht bevond, stelde ze telepathisch de vraag: 'komt iedereen hier?' Er werd haar meegedeeld: 'Ja.' Vervolgens kwam ze met precies de vraag, die voor veel mensen kennelijk de limiet vormt. 'Zelfs Hitler?' 'Ja'. Om het Licht daarna te confronteren met haar eigen limiet: 'Zelfs mijn vader?' Weer 'ja.'

Maar toen ze sprak over haar ontmoeting met het Licht, verzuimde ze ook niet de andere zijde van de medaille te noemen – het levensoverzicht, waarvan iemand zei:

'Van vele daden en gedachten, die uit mijn eigen kleingeestigheid, onvriendelijkheid, en haat voortsporen, onderging ik zo de pijnlijke effecten op andere mensen. Ik ervoer dit zelfs wanneer ik er destijds voor gekozen had geen aandacht te schenken aan wat ik anderen aangedeed. En ook voelde ik de doorwerking van de pijn in hun verdere leven.'

Alles wat je kunt zeggen over boven komt uiteindelijk van beneden

De bekende BDE-onderzoekster P.M.H. Atwater, die zelf drie BDE's had, wees er al eens op dat de herbeleving van haar daden, gedachten en gevoelens voor haar letterlijk de hel vormden. En de gevangene met het lange criminele verleden zei: 'Niets ontbrak in deze nachtmerrie, maar het vreselijkst van alles was, dat iedere pijscheut die ik anderen had aangedaan, nu terwijl de rol zich ontvouwde, door mij werd gevoeld.'

De relevantie van deze ontboezeming met betrekking tot de gruweligheden van Hilter ligt voor de hand.' De voorbeelden tonen dat er wel degelijk gerechtigheid is. Voor Hilter en vele anderen moet deze ervaring de hel zijn geweest en wellicht spruiten de beschrijving van de hel misschien voort uit deze levensoverzichten. Had Jeroen Bosch, met zijn schilderijen van de hel, misschien zo'n levensoverzicht? De theoloog Kuitert zei al, dat alles wat je kunt zeggen over Boven uiteindelijk van beneden komt.

Velen denken nu eenmaal heel benepen als het gaat om mensen die erge dingen hebben gedaan en beelden zich een God in die ook zo denkt. Toch hebben we allemaal wel dingen gedaan waarvoor we ons diep schamen, maar van de gevolgen van sommige daden zijn we ons niet bewust en dat geldt voor de meeste mensen.

Kennis nemen van het bestaan van een levensoverzicht zou er toe kunnen leiden dat we na gaan denken over de gevolgen van een bepaalde handeling waarmee we anderen schaden.

Hoewel het levensoverzicht de prijs is om het Licht te kunnen ingaan, helpt tegelijk de niet oordelende aanwezigheid van het Licht ons er door heen.

Eén van de citaten die Ring gebruikte voor de oefening met het levensoverzicht, was van een vrouw die opmerkte dat het een verootmoedigende ervaring was zichzelf door de ogen van anderen te zien. 'En terwijl ik mijn leven opnieuw onderging, werd er toch door niemand een veroordeling uitgesproken. Niemand wees op de gruwelen of beschuldigde mij van misstappen. Alleen een overweldigende acceptatie, totale openheid en een diepe liefde, was voelbaar aanwezig.'

De noties over het niet oordelende aspect van het levensoverzicht staan haaks op de oude opvattingen over eeuwige verdoemenis, zoals de angst daarvoor nog doorklinkt in o.a. het requiem van Mozart en Verdi. Prachtige muziek, dat wel, maar de rillingen lopen over mijn rug bij bijvoorbeeld dit deel:

Heer, bevrijd mij van de eeuwige dood op die verschrikkelijke dag, wanneer hemel en aarde geschokt zullen worden, wanneer Gij met vuur de wereld komt oordelen.

Ik beef, en ik ben bang, voor het oordeel dat zal komen, en voor de naderende toorn, wanneer hemel en aarde geschokt zullen worden.

De beschrijvingen van de levensoverzichten werpen een heel ander licht op wat ons staat te wachten na onze dood. Het is ook de reden dat mensen met een BDE geen angst meer kennen voor de dood. Alleen al het lezen over zo'n levensoverzicht kan die angst wegnemen. Je hoeft overigens geen BDE te ondergaan om een dergelijke terugblik op het leven te ervaren. Ze kunnen zich ook spontaan manifesteren zoals uit tal van verslagen blijkt. De ingrijpende veranderingen na een BDE zijn mede het gevolg van dit levensoverzicht, dat ook nogal eens laat zien hoe het leven verder gaat. De angst voor de dood, voor het oordeel, voor de eeuwige straf verdwijnt.

In zijn boek 'Vertrouwen in de Eeuwigheid' wijst Johan Pameijer (Sigma Press, 2003) erop dat er aan de andere kant hulp wordt geboden na een zware doodstrijd. Angst, zo zegt hij, hoeven we er zeker niet voor te hebben, want 'doodgaan is een moment van bevrijding tot de diepere schatten van de eigen natuur, een volledige entree in de tempel van de ziel. De dood maakt ons bewust van het leven.'

Lambert (Aat) de Kwant is freelance religiejournalist en verzorgt programma's voor OHM, de Hindoe-omroep. Via zijn bureau Quantum Research & Journalistiek is hij ook betrokken bij research voor andere organisaties en schrijft hij o.a. in bladen als Prana, Terugkeer en Koördanser. Hij is programmamaker bij Indigo Soulstation. (www.indigosoulstation). Hij organiseert symposia via de stichting Quantum Symposia. (www.quantumsymposia.nl). Hij verdiept zich ook in het fenomeen van de helende stem, geeft daar ook lezingen en workshops over.
E-mail: adekwant@upcmail.nl

(1) Kenneth Ring/ Evelyn Elsaesser Valarino. "Het licht gezien. Bijna-doodervaringen". Ankh-Hermes 1999.

(2) Pim van Lommel: "Eindeloos bewustzijn. Een wetenschappelijke visie op de bijna-doodervaring". Ten Have 2007. ||

De Heilige Graal

de zoektocht naar het goddelijke licht in iedere mens

Ojas Th. de Ronde

In de donkere dagen rond kerstmis en het begin van het nieuwe jaar herinneren wij ons dat de duisternis overwonnen kan worden en dat het ons geboorterecht is in het licht te leven. Maria Magdalena kan hierbij ons stralend voorbeeld zijn. In de oude verhalen over 'de zoektocht naar de Graal' waarin zij de hoofdrol speelt en die in feite een symbolische beschrijving zijn van de zoektocht naar het goddelijke licht in ons, kan zij ons hierbij gidsen.

Oorspronkelijk

We zijn hiermee terug bij de oorspronkelijke traditie van het christendom. Als we de oudste bronnen van het christendom raadplegen – en ik noem hierbij de verzameling spreuken van Jezus, zoals die te vinden zijn in Q (1) en de kern van het evangelie van Thomas – dan spelen hierin een wonderlijke geboorte van Jezus of een kruisdood die verzoening zou brengen aan de mensheid geen rol. Ook over een Kerk waarin de leiders de enige bemiddelaars zouden zijn tussen deze en de goddelijke wereld, wordt in deze spreuken niet gesproken. Dit is latere theologie en dogmatiek.

In deze teksten die een paar jaar na Jezus' dood waren opgetekend, gaat het over iets wat meer wezenlijk is. Jezus is hier een Leraar van Wijsheid en zijn kernboodschap is, dat in ieder van ons het goddelijk licht aanwezig is, maar verduisterd. Jezus is er om ons op te roepen dit Licht te hervinden. Is dat mogelijk? In deze en andere teksten, die in de bibliotheek van Nag Hammadi waren gevonden en die naar een levendige gnostische traditie in het oerchristendom verwijzen, wordt Maria Magdalena beschreven als de belangrijkste leerling van Jezus, degene die de boodschap van Jezus heeft verstaan en in het Licht leeft. Zij wordt daarom ook de voornaamste apostel genoemd (apostolus apostolorum), terwijl zij tegelijkertijd ook bekend staat als Jezus' levensgezellin.

In mijn artikelen over de historische feiten betreffende Maria Magdalena en haar relatie met Jezus (2) en de esoterische betekenis daarvan (3) ben ik hier nader op ingegaan. In dit artikel doe ik verder onderzoek naar de betekenis ervan in de esoterische verhalencyclus van de Heilige Graal. Het kan ons helpen het levende Licht in onszelf te her-inneren.

Collectieve her-innering

Collectief vindt er momenteel een spirituele groei plaats. De nieuwe tijdgeest en historische herbronning heeft ons de ogen geopend voor de blijvende betekenis van deze bijzondere vrouw aan de zijde van Jezus. Maria Magdalena beleeft momenteel een lang verwachte *come back*. Eeuwenlang was zij een onbekende of – in orthodoxe kringen – een hoer. Maar die tijden lijken voorbij. Wie de naam Maria Magdalena inklikt op Google krijgt onmiddellijk drie en een half miljoen zoekresultaten. En het boek *'The Da Vinci Code'* van Dan Brown (4) waarin de relatie van Jezus met Maria uitvoerig wordt belicht, werd in 44 talen vertaald en vond in korte tijd bijna 62 miljoen lezers. Deze roman, waarin veel gegevens uit esoterische tra-

ditaties zijn opgenomen, opende voor velen de ogen voor een nieuw zicht op de geschiedenis.

Maar wordt hierin ook beschreven wat er werkelijk aan de hand was? Het is een roman en je kunt er niet van verwachten dat de oude wijsheid die Jezus en Maria deelden hierin zuiver aan het licht wordt gebracht. Op deze wereldbestseller heeft de commercie een te grote greep gekregen. Begrijpelijk dat niet alles klopt. De kern van de werkelijkheid waarin Jezus en Maria leefden, is, hoe universeel ook, voor de massa moeilijk te ontwaren. Enkelingen die in een diep proces gegaan zijn, is het wel gelukt. En die kunnen de fakkel van het licht ook hebben doorgegeven. Zoals de Kathaarse christenen die in de 13de eeuw claimden de fakkel van het licht via gnostische tradities van Jezus en Maria te hebben ontvangen. Voor deze christenen is momenteel veel belangstelling. Wat hebben zij ons nu nog te vertellen?

Sangreal

We komen terecht bij christenen die, soms met gevaar voor eigen leven, de oude wijsheid die Jezus en Maria Magdalena met elkaar deelden, in hun hart bewaarden en in hun dagelijkse leven in praktijk brachten. Zij vertelden elkaar verhalen over het Licht in iedere mens, vaak in code zodat alleen ingewijden zouden kunnen begrijpen waarover het ging.

Een van die codes was 'de zoektocht naar de heilige Graal'. Wat is hierover bekend? Over deze heilige Graal zijn in de vroege middeleeuwen in Europa talloze, kleurige verhalen verteld en nog steeds is het mysterie hiervan niet opgelost. Maar een paar feiten heeft historisch onderzoek wel aan het licht gebracht en daar maakt het boek van Dan Brown dan ook dankbaar gebruik van.

De heilige Graal, in het Oudfrans 'sangreal', heeft verschillende namen en daarmee verschillende betekenissen. Het woord kan worden gespeld als 'san greal', wat letterlijk 'heilige kelk' betekent, maar kan ook gelezen worden als 'sang real', wat letterlijk 'koninklijk bloed' betekent. Beginnen we met het eerste.

Als 'san greal', 'heilige kelk', kunnen de verhalen herleid worden tot klassieke Keltische mythen over een ketel waaruit de drank magische krachten heeft. De ronde vorm van de ketel of kelk is dan een vrouwelijk symbool waarin de vrouwelijke gaven van creativiteit en heling verborgen zijn.

Als zodanig is het begrijpelijk dat deze heilige kelk opduikt in de verhalen over Maria Magdalena, de vrouw bij uitstek in het esoterische christendom van de middeleeuwen. De

verhalen hierover vinden wij o.a. bij de Katharen (5). Zij waren de erfgenamen van de vroegere gnostieke christenen en hadden hun heil gezocht in het zuiden van Frankrijk om daar een eigen, onafhankelijke gemeenschap te stichten. In het welvarende en kosmopolitische Occitanië, het huidige Languedoc, en leefden zij zoveel mogelijk onafhankelijk van de Kerk.

Kenmerken van hun leefstijl waren gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen (paratz), respect, edelmoedigheid en opkomen voor armen (pretz), verdraagzaamheid en respect voor de mening van anderen (concivenzia). Vanwege deze kwaliteiten noemden de mensen in hun omgeving hen 'bonshommes' en 'bonsfemmes', 'goede mannen' en 'goede vrouwen'.

De verhalen die zij elkaar vertelden gingen over Maria Magdalena. Maria zou na de kruisdood van Jezus samen met Sarah, hun dochter, en haar vader Jozef van Arimathea naar Alexandrië gevlucht zijn en vandaar scheep zijn gegaan naar Zuid Frankrijk, waar zij een onderdak zouden gevonden hebben in Rennes-le-Château nabij de heilige burcht Montségur.

Het geheim van Montségur

Het grote levenschenkende geheim hiervan was: Maria had de 'san greal', de heilige kelk meegebracht, waarin het heilig bloed van Jezus, het leven van de wereld. Jezus had immers, volgens de kathaarse christenen, bij zijn Laatste Avondmaal wijn genomen en dit rondgedeeld aan zijn apostelen en gezegd: Dit is mijn bloed voor het leven van de wereld. Maria Magdalena was daar bij geweest en had dat bloed meegebracht in de 'san greal'. Maar dat is maar één versie. Anderen zeiden, dat Maria het bloed had meegebracht dat zij bij Jezus' kruisiging uit zijn wonden had opgevangen.

Hoe dan ook, in de 'san greal' was de Wijsheidsleraar Jezus dichtbij. Zijn verlossende boodschap van Licht kon ook voortdurend geactiveerd worden, want – zo vertelde de Kathaarse christenen elkaar – deze heilige Graal werd goed bewaard in het belangrijkste bolwerk van de Katharen: de Montségur. Een mysterieuze uitspraak, maar de bedoeling ervan was duidelijk: in Montségur kon je als oorspronkelijke christen leven en zo in contact met het goddelijke Licht in jezelf leven.

Valse voorwendsels

Dit kon door de officiële Kerk niet worden geaccepteerd, omdat dan immers dit instituut als enige bemiddelaar tussen God en de zondige mens alle betekenis zou verliezen. Daarom riep Paus Innocentius III onder valse voorwendsels (6) de gelovigen op tot een 'heilige kruistocht' tegen de Katharen. De Franse koning Filip II gaf zijn baronnen verlof hieraan mee te doen en zo ontstonden er vanaf 1209 de eerste moordpartijen op Kathaarse christenen.

Deze aanval op de Kathaarse christenen was ook gericht tegen de plaats die Maria Magdalena in hun leven innam. Dat blijkt uit een verslag van Pierre de Vaux van de overval op Béziers, het eerste Kathaarse stadje dat in 1209 werd uitgemeord. In een brief aan de paus schrijft deze prelaat vol enthousiasme hoe de kathaarse christenen de dood vonden op de feestdag van Maria Magdalena: 'De stad werd ingenomen op de feestdag van de heilige Maria Magdalena. Wat een goddelijke gerechtigheid! De ketters zeiden dat de gelukzalige Maria Magdalena de bijslaap van Jezus was.' (7)

Volgens de kronieken werden er in Béziers 20.000 kathaarse christenen vermoord. Dat was het begin van een groot aantal bloedbaden. Grote aantallen Katharen die zich niet wil-

den bekeren tot het traditionele katholieke geloof, werden gemarteld of levend verbrand en in 1244 viel Château de Montségur. Maar kregen de orthodoxe christenen de heilige Graal in handen? Nee. Waarom niet? Het gerucht werd verspreid dat vlak voordat Montségur viel enkele kathaarse leiders met de heilige Graal ontvlucht waren. Waarheen?

Dat was in de middeleeuwen de grote vraag. En dit gebeuren werd het begin van een nieuwe verhalencyclus: 'de zoektocht naar de Graal'. Verhalen hierover hebben eeuwen lang de ronde gedaan in heel het toenmalige Europa. In de verhalen van Parcial, koning Arthur en talloze andere hoofse liefdesverhalen. Zij vormen een belangrijk onderdeel van het Europese culturele en literaire erfgoed.

Voor een aantal mensen, die de code van de Katharen niet begrijpen, maar de 'san greal' als een kostbaarheid zien, een magisch voorwerp dat in de uiterlijke wereld vindbaar is en waarmee je – als je dat bezit – bijzondere krachten kunt verwerven, is deze heilige Graal nog steeds een begerenswaardig bezit. Dat werd nog eens duidelijk tijdens de Tweede Wereldoorlog, toen Hitler een speciaal team hoge SS-officieren op een geheime missie naar de Montségur stuurde, om daar de Heilige Graal te bemachtigen. De missie leverde niets op. Natuurlijk niet. De zoektocht naar de 'san greal' gaat niet om het vinden van iets magisch buiten je. Dat is alleen maar sensatie. Mogelijke onthullingen hierover kunnen het grote publiek in vervoering brengen, maar het levert niets op.

Koninklijke bloedlijn

Eenzelfde vergissing maken ook diegenen die menen heel slim te zijn en het woord 'sangreal' anders gaan ontleden. Ook daarover is een hele verhalencyclus ontstaan. Ik heb het hier over diegenen die het woord 'sangreal' analyseren als 'sang real' ofwel als 'sang royal'. Dit zou dan in het Oudfrans 'koninklijke bloedlijn' kunnen betekenen. En dan komende we bij andere verrassende ontwikkelingen in de verhalen over Maria Magdalena.

Die hebben te maken met de claims van de Merovingers, de eerste koningen van Frankrijk. Zij hielden vast aan de traditie dat Jezus getrouwd was met Maria Magdalena die in de ogen van de Merovingische vorsten, van koninklijken bloede waren. Want Jezus was uit het geslacht van David, en Maria Magdalena was, als dochter van Jozef van Arimathea, ook van koninklijken bloede. Jezus en Maria hadden kinderen gekregen en een van hen, Sarah, was met Maria Magdalena naar Zuid Frankrijk gevlucht. Haar nageslacht zou de basis hebben gevormd voor de Merovingers, de eerste koninklijke dynastie van Frankrijk. En alle daarmee verbonden vorsten van Europa, zoals ook koning Arthur, zouden op deze manier met het koninklijk paar Jezus en Maria zijn verbonden.

In de oude kroningskathedraal van de Franse koningen te Reims zouden hieraan nog herinneringen bewaard zijn. In reusachtige westgevel staat in ieder geval onder het prachtige roosvenster een gekroond koningspaar waarin velen de beeltenissen van Jezus en Maria Magdalena herkennen. Daaronder hun Joodse voorouders, teruggaand tot koning David. Daaromheen de vorsten van ander vorstenhuizen in Europa die in een koninklijke bloedlijn hiermee verbonden waren. In de tijd dat deze kathedraal gebouwd werd, leefden deze verhalen kennelijk nog.

Maria Magdalena met de Heilige Graal

Nieuwe ontdekkingen

Deze verhalencyclus raakte in Europa in vergetelheid, tot zij in de jaren '80 van de vorige eeuw plotseling weer actueel werd, toen Henry Lincoln met andere medewerkers van de BBC onderzoek ging doen naar de historiciteit hiervan. Met name in Rennes-le-Château en Montségur vonden zij aanwijzingen die wezen op een aanwezigheid van Maria Magdalena en zij publiceerden dat in een geruchtmakend boek 'Het heilige bloed, de heilige Graal' (8). De auteurs trokken de koninklijke bloedlijn door naar Godfried van Bouillon die tijdens de kruistochten in Jeruzalem de Priorij van Sion zou hebben opgericht om het geheim van de Graal te bewaren. Dit ook weer tot groot ongenoegen van de Kerk, die niet wilde dat dit geheim openbaar werd. Maar het kwam toch in codes naar buiten. Leonardo da Vinci zou een van de leden van deze Priorij geweest zijn en daarom in zijn beroemde schildering van het Laatste Avondmaal naast Jezus niet Johannes maar Maria Magdalena geschilderd hebben. Een fascinerende hypothese, zou Henry Lincoln later in een interview zeggen.

Het boek vormde een belangrijke bron van inspiratie voor de bestseller 'The Da Vinci Code' (4) die hiermee Jezus en Maria in de spotlights van de moderne wereld zette. Zonder overigens de kern van hun boodschap te kunnen vertellen. Waarom niet? Omdat ook Lincoln en zijn BBC team de code van de katharen niet begrepen.

De vonk die nooit dooft

De werkelijke betekenis van de verhalen over het zoeken naar de Heilige Graal gaat ergens anders over. In de kern verwijzen zij naar de zoektocht naar het innerlijk wezen van de mens, naar de goddelijke bron in ieder. Dit werd in deze verhalen in code doorgegeven door de kathaarse christenen die historische

banden hadden met de gnostieke christenen uit het begin van het christendom. Als zij elkaar de verhalen vertelden over Jezus en Maria Magdalena en over de zoektocht naar de heilige Graal, wisten zij wat daarmee bedoeld werd: het zoeken naar de heilige Graal was het zoeken naar het goddelijke in de mens zelf.

Dat was een heel avontuur, want ofschoon ieder mens deze 'goddelijke vonk' al in zich draagt, leeft hij tegelijkertijd in de duistere dualiteit van een wereld vol tegenstellingen. Maar in zijn hart kan hij de eenheid van het goddelijk licht ervaren. In deze eenheid wordt de tegenstelling opgeheven en is er ook geen tegenstelling meer tussen het mannelijke en vrouwelijke. De eenheid tussen Jezus en Maria Magdalena was hier het symbool van. In het hart wordt de eenheid van alle tegendelen ervaren, is er volkomen gelijkwaardigheid van alles, is er harmonie. Dit ontdekken is het geboorterecht van iedere mens.

De orthodoxe Kerk heeft pogingen gedaan dit besef uit te roeien. Maar tevergeefs. De 'goddelijke vonk' die in iedere mens leeft, kan niet worden gedooft. En het is de vreugde van iedere mens deze te mogen her-ontdekken.

Verwijzingen

- (1) Q of Quelle is de oude brontekst waaruit de canonieke evangelisten Mattheus en Lucas hebben geput.
- (2) Ojas Th. de Ronde, Rabboeni... Meester, in: Reflectie, voorjaar 2011
- (3) Ojas Th. de Ronde, Dichter bij het paradijs, in: Reflectie, zomer 2011
- (4) Dan Brown, The Da Vinci Code, Random House, 2003
- (5) De oorspronkelijke naam van deze groep gnostische christenen was Albigenzen, naar de stad Albi in Zuid Frankrijk. Pas in de 19e eeuw werden zij door onderzoekers 'Katharen' genoemd, een naam die daarna gemeengoed werd.
- (6) De paus beriep zich bij zijn oproep tot de kruistocht ten onrechte op de kerkvader Augustinus. Die had eens gezegd dat ketterse Manicheïsten gedood moesten worden. De paus zei nu dat de Katharen ook Manicheïsten waren, maar die hadden daar niets mee te maken.
- (7) Bram Moerland, Katharen en de val van Montségur, Synthese, 2010 (4), p.146
- (8) Henry Lincoln e.a., Het heilige bloed en de heilige Graal, 1982 Het boek werd een belangrijke inspiratiebron voor The Da Vinci Code.

Ojas Th. de Ronde behaalde in 1970 zijn doctoraal theologie aan de Universiteit van Nijmegen. Daarna verbleef hij enige jaren als spiritueel zoeker in India. Na zijn terugkeer in Nederland begon hij, samen met zijn vrouw, het coaching- en counselingbureau Fenix en werd hij docent aan de Humanuniversiteit, een internationaal centrum voor therapie en meditatie. Momenteel geeft hij workshops, schrijft artikelen en verzorgt wekelijkse webradio uitzendingen 'De Nieuwe Mens', www.denieuwemens.eu

* * *
*

In hoeverre kan Vrij-Katholiek Vrij zijn?

Marleen van der Zee

Als er gevraagd wordt om inzendingen van mensen vanuit bezinning, ervaring en beleving, kan onderstaand stukje daartoe misschien wel een bijdrage zijn. Het kan ook passen bij het christelijke kerstverhaal, dat óók handelt over moeizame pogingen van twee mensen om onderdak te krijgen. Nergens ging een deur open. Het kan ook nog verder reiken, maar dan niet tot aan een kruisdood, maar tot een dood door ophanging. Bij ons in de kerk was ene Nawid wel welkom. We zijn alleen nog niet bij de geboorte van zijn Nederlandschap.

De vraag in de kop van dit artikeltje stelde ik me, toen ik begin november de Sint Albaanskerk (Den Haag) bezocht. In de koffiezaal informeerde ik naar de situatie van Nawid Q. die dit jaar gedoopt en gevormd werd in onze kerkgemeente. Uit de beantwoording bleek, dat de asielaanvraag van Nawid door IND en rechters was afgewezen. De gronden voor de afwijzing waren zodanig dat zijn advocaat tot hoger beroep heeft besloten, met zo nodig een rechtsgang naar het Europese Hof. Intussen betekent dit concreet dat Nawid uitgewezen kan worden. Terug naar Afghanistan... waar hij linea recta zal worden opgehangen, alleen al vanwege het feit dat hij christen is geworden! ... De Taliban maakt namelijk elke week korte metten met andersdenkenden.

Ik vind het onbegrijpelijk dat de Nederlandse rechters willen meewerken aan zijn ophanging (moord). En wat hieraan te doen? Zijn advocaat doet het ene. Het andere is wat ik zou kunnen doen. Ik herinnerde me dat Nawid te kennen had gegeven altaardienaar te willen worden. Zo kreeg ik de ingeving om mij te richten tot de schutspatroon van onze Kerk over de hele wereld en onze kerkgemeente in het bijzonder: Sint Albaan. Ik formuleerde mijn bede om hulp 'voor zover het past in het leven van' Nawid. Ik kan immers niet overzien wat het Grote Plan is voor hem? Ook vroeg ik om steun, inzicht en wijsheid voor zijn advocaat bij diens hogere beroepen. Om Licht en Liefde bij het beoordelende IND, de rechterlijke macht en de betreffende politieke partijen.

Ik ben zo vrij geweest dit in de koffiezaal te berde te brengen en ronduit te vragen wie wat deed. Wel denken enkelen aan hem in de gebeden 'voor hen die hulp nodig hebben', maar heel veel meer dan dit was nog niet tot stand gekomen. Vluchtelingen zonder verblijfstatus krijgen niet zo makkelijk een bankrekening, zij reizen immers altijd 'last minute'. Cash

geld is belangrijk bijvoorbeeld. Hoewel Nawid er tot nu toe in slaagde zelf in zijn levensonderhoud te voorzien komt dit op losse schroeven te staan nu zijn asielaanvraag is afgewezen: het maakt hem tot een illegaal in ons land verblijvend persoon. Kortom ...?

Ter voorbereiding op zijn doop was hij een dag te gast bij Theo Mensink. In zijn tienjarig verblijf, zo vertelde hij, was hij nog niet bij een Nederlands huisgezin op bezoek geweest.

"Hoe gastvrij zijn wij als Nederlanders?" vroeg ik mij af. "En hoe gastvrij, hoe christelijk hebben wij bijvoorbeeld een maaltijd met hem gedeeld...?" Niet dus.

Ik moet jullie bekennen dat het mij nogal schokte, toen ik tot het inzicht kwam dat ik er net zo min bij stil had gestaan. Vrij-katholiek ja, twee uur reizen van Den Haag wonend weliswaar. Maar ik dacht er óók niet aan om hem op een praktische manier het gevoel te geven dat hij welkom was.

Lekker 'vrij' wel om makkelijk en verticaal, noem het spiritueel, vrij-katholiek te zijn. Maar het kruis dat wij slaan, heeft ook twee horizontale lijnen ter weerszijden van de verticale balk! U begrijpt nu vast wel waarom ik mijn stukje bovengenoemde titel mee gaf. Onze Kerk laat haar leden vrij in hun keuzen. Mag dit dan leiden tot vrij-blijvendheid met desastreuze gevolgen vraag ik mij af? Het is niet alleen belangrijk dat we iets kunnen doen, maar ook dat we iets willen doen. Het wordt de hoogste tijd dat wij actief aan de slag gaan met onze scheppende denkkraft. Zo veel is mij nu wel duidelijk. Wie heeft nog meer suggesties?

Marleen van der Zee (Middelburg) is lid van de kerkgemeente St. Albaan te Den Haag.

* * *
*

*Besneeuwde Boeddha
Foto: Rudolf Smit*

Column Aat-Lambèrt de Kwant

Het Levensoverzicht als Katalysator

Aandacht voor de ervaring

Als we ouder worden, gaan we vaak ook meer reflecteren, ons bezinnen op het leven zoals dat tot nu toe verlopen is en zien hoe de tijd in ons leven als zand tussen onze vingers is gegaan. Ik kan dit gevoel niet beter verwoorden dan Marcel Messing: De tijd is als een natte slang die wegglipt tussen de vingers zodra je hem vast wilt houden. Tijd is als het zand in de zandloper, dat steeds weer in beweging wordt gebracht door de eigen geest. Ook al verdeel je de tijd in eeuwen, jaren, maanden, weken, uren, minuten en seconden, de tijd volgt zijn weg, zoals het water de loop van een rivier. Tussen zonsopkomst en zonsondergang voltrekt zich het wonder van het leven als een tijdloze dag. Maar de mensen zien het niet. Gevangen in het net van de tijd ontglipt hun het leven. ⁽¹⁾

Gevangen in het net van de tijd ontglipt ons het leven. En als het leven ons ontglipt, verkeren we in de illusie dat we leven. We denken (stop thinking!) dat het leven ons enkel bij het sterven gaat ontglippen, maar bij die reflectie beseffen we dat we het leven al veel vaker lieten ontglippen en dat je niet altijd handelde vanuit je bewust zijn.

Wie kent het niet, de schaamte en spijt bij het herinneren van gebeurtenissen waarbij we anderen pijn en verdriet deden.

Sinds ik in 1997 ook redacteur werd van het blad *Terugkeer, tijdschrift rond bijna-doodervaringen en aanverwante bewustzijnsverschijnselen* ⁽²⁾, heb ik veel gelezen over het levensoverzicht dat nogal eens (niet in alle gevallen) met de bijna-doodervaring gepaard gaat.

En of het nu te maken heeft met het ouder worden *an sich* of door het kennismaken van die levensfilm, zelf merk ik dat ik regelmatig en meer dan ooit op het leven reflecteer. Regelmatig schieten mij voorvallen te binnen waarbij ik anderen mogelijk pijn gedaan heb en voel die pijn en het verdriet ook. Met het voortschrijdend inzicht en met de "wijsheid" van nu kijk ik met verbazing naar mijn handelen van toen. In ieder geval leef ik nu bewuster dan in die tijd, wat de vraag oproept of bewustzijn met de jaren toe gaat nemen. Leef je als jongere minder bewust dan als oudere? Als ik naar mijn eigen leven kijk, zou ik die vraag bevestigend moeten beantwoorden. Nu ik met een boek over mijn zwaar bevindelijke gereformeerde jeugd met veel fysiek en verbaal geweld bezig ben, verbaas ik mij over mijn handelen in vroegere jaren, maar met het inzicht van nu weet ik dat dit een natuurlijke reactie was op een traumatische jeugd.

In hun mooie boek *"Je eigen weg uit trauma"* wijzen Omkar Dingjan en Divyam Kranenburg erop dat wij mensen, net als dieren, "een natuurlijke reactie op gevaar kennen. Je wilt vechten of vluchten. Als dit niet kan, kun je bevroren of je totaal overgeven, je kunt niet anders dan het opgeven. Onder de bevroren reactie zit een onafgemaakte vecht- of vluchtreactie. Als er gevaar is, gaat je hart bonken en adrenaline door je lichaam pompen, je wilt gillen of schreeuwen, die energie moet ontladen worden. Als dat niet gebeurt, blijft het in het lichaam. Je blijft op je hoede, je blijft je omgeving in de gaten houden alsof er nog steeds een groot gevaar staat te wachten. Je blijft in een staat van hyperaltheid. Je blijft als het ware steken in de tijd van het trauma, je zenuwstelsel vertelt je niet dat je in het hier en nu leeft, maar alsof je nog steeds in de verschrikkingen van toen verkeert. Je hersenen zijn misschien al lang de gebeurtenis vergeten of hebben hem veranderd, maar een ander deel van je hersenen draagt nog steeds de primaire re-

actie. De herinnering is niet meer bewust, maar de betrokken emoties, gevoelens en angstreacties liggen nog opgeslagen. Dit geheugen kan zich uiten in symptomen zoals nachtmerries, flashbacks, slapeloosheid, schrikreacties en gedrag waarbij je geen of weinig contact met jezelf voelt, of juist overspoeld raakt door je eigen emoties. Voor sommigen is het alsof het lichaam de vijand is geworden. De aanval komt nu niet meer van buiten." Ook Peter A. Levine wijst hier in zijn boek "De tijger ontwaakt" ⁽³⁾ op. In tegenstelling tot prooidieren, die de lichamelijke spanning van een levensbedreigend moment weer heel snel afleggen en hun leven hervatten, slagen wij mensen daar niet altijd in. We weten dat een traumatische gebeurtenis de geest diepgaand verandert. Zo wordt iemand die bijvoorbeeld een auto-ongeluk meemaakt, in eerste instantie beschermd tegen een emotionele reactie en zelfs tegen een duidelijke herinnering of het gevoel dat het echt gebeurd is. Deze bijzondere mechanismen (zoals dissociatie en ontkenning) helpen ons door de kritieke fasen heen, hoopvol wachtend op een veilige plaats waarin deze veranderde staat van zijn kan wegslijten.

Bij mij en vele anderen heeft dit kennelijk op die manier gewerkt en het verklaart ook de manier van handelen van iemand met een traumatische, vaak diep weg gestopte ervaring. Dat neemt niet weg dat je natuurlijk verantwoordelijk blijft voor je handelen. Bewustwording betekent ook verantwoordelijkheid nemen voor ons handelen.

Leermomenten

De afgelopen jaren heb ik veel gelezen en verhalen gehoord van mensen die een bijna-doodervaring hadden waarbij zij in enkele seconden hun leven aan zich voorbij zagen trekken en ook de pijn voelden die ze hadden veroorzaakt. Nogmaals, dit gebeurt niet altijd, maar waar daar wel sprake van is, heeft het een enorme impact op het verdere leven. Kennelijk is de een rijper voor zo'n levenspanorama dan de ander.

Zoals gezegd herbeleef ik (als niet-BDE'er) zelf op bepaalde momenten pijnlijke gebeurtenissen die ik ervaar als leermomenten. De pijnlijke herinnering is vaak al een opmaat tot verdere bewustwording.

Zoals iemand met een bijna-doodervaring en het zien van het levensoverzicht, bewuster gaat leven, meer oog krijgt voor de kwaliteit van het leven en ook anders met zijn medemens om gaat, zou ook het enkel kennis nemen hiervan tot een andere en meer bewuste wijze van leven kunnen leiden.

Zo vergaat het mij althans. Gevangen in het net van de tijd is het leven ook mij menigmaal ontglipt. Gevangen in tal van

illusies heb ik tal van momenten als zand tussen mijn vingers doen glijden. En je kunt wel proberen dat zand weer op te pakken, het zijn nooit meer dezelfde zandkorrels. Gevangen in een illusoir zelfbeeld passeerde ik de ander nogal eens achteloos, zonder me bewust te zijn van diens pijn en verdriet die ik teweeg bracht.

Je zou dus kunnen zeggen dat het lezen of horen over het levenspanorama van anderen, die flitsen uit het verleden triggert. Met verbazing kijk ik naar die gebeurtenissen uit het verleden. Alsof ik naar een film kijk waarin mijn ik de hoofdrol speelt. De waarnemer waarschuwt het ik al vaak vóór het handelen, maar confronteert het ik ook veel later met die handeling. Het zien van een levensfilm duurt bij een BDE waarin die confrontatie plaatsvindt, slechts enkele seconden, waarbij overigens geen sprake is van een oordeel.

Bij het herinneren van bepaalde pijnlijke gebeurtenissen is het zaak niet in wroeging of spijt te blijven hangen, wat zoals ik begrijp nogal eens gebeurt. De les die we kunnen trekken uit de ervaringen van mensen die hun levensfilm zagen, is dat er geen oordeel is en dat we onszelf ook niet hoeven te veroordelen. Zelf ben ik dankbaar voor het dagend inzicht, het zicht- in. dat ik door deze pijnlijke confrontaties uit het verleden verkreeg.

Met dat inzicht moet je ook met dat verleden in het reine zien te komen, maar onze huidige samenleving is nog niet bepaald vergevingsgezind en zal de uitgestoken hand niet altijd beantwoorden, vooral niet als het om verbroken huwelijken en relaties gaat! Dan zit er vaak nog heel veel pijn en wrok. Zelf mag ik nu ervaren dat vele jaren na een pijnlijke scheiding nu de scherpe kantjes er vanaf zijn, het verleden en de veroorzaakte pijn bespreekbaar worden.

Bevroren denken

Dogma's en leerstellingen hebben mij nooit zo bekoord en worden ook steeds minder belangrijk. En als ik ermee wordt geconfronteerd, wil ik ze kritisch bevragen en tegen het licht houden. Krishnamurti zei al: "De waarheid is een land zonder paden en als je die wilt organiseren wordt het bevroren denken". En iedere keer zie je dat weer gebeuren: het denken van een bepaalde leraar of goeroe wordt tot "Leer" verheven.

Dat gebeurde 2000 jaar geleden, dat gebeurt nu nog steeds. Er is niets mis met samen zijn en samen beleven met de nadruk op het laatste. We kunnen schitterende, esoterische wijsheden verkondigen en de oude wijsheid mag best een leidraad zijn, maar vergeet de ervaring van mensen niet! Dan krijg je situaties zoals in de rooms-katholieke kerk waar mensen jarenlang hun samenzijn als zinvol hadden ervaren, maar nu moeten wijken voor de leer van de kerk. Parochianen worden geconfronteerd met kille, afstandelijke geestelijken bij wie ze niet met hun ervaringen terecht kunnen, omdat die niet volgens de leer van de kerk zijn.

Voor wie met zijn of haar verleden of levensoverzicht wordt geconfronteerd en daarmee in het reine wil komen, kan een therapeutisch of pastoraal gesprek van grote waarde zijn.

Daarnaast zou aan spirituele ervaringen, zoals die zich steeds meer voordoen ook tijdens de vieringen, wat meer aandacht besteed kunnen worden om dit daarna ook met elkaar te delen. In mijn contacten en interviews met mensen met tal van spirituele ervaringen, signaleer ik een grote behoefte om hierover met anderen te delen, maar zoals iemand zei: "Toen ik er na de dienst in de koffiekamer over begon, viel er een pijnlijke

stilte". "Daar ging de preek toch niet over", zo kreeg zij later bits te horen.

Er is niets mis met oude wijsheid, maar laten we de wijsheid die mensen door hun ervaringen opdoen, ook niet vergeten. Tenslotte waren het de spirituele ervaringen van leraren die vaak ten grondslag lagen aan religies.

- (1) Marcel Messing: De meester van de eindtijd. Altamira 2011.
- (2) www.merkawah.nl
- (3) Peter A. Levine: De tijger ontwaakt. Traumabehandeling met lichaamsgerichte therapie. Altamira 2007. Dat dieren geen trauma zouden kennen, is overigens nooit bewezen. Er zijn gevallen bekend waaruit blijkt dat dieren daar eveneens mee te maken kunnen hebben. De conclusie is dan ook voor rekening van Levine.

* * *

God treedt tevoorschijn in het teken van het
Opwindende,

Hij brengt tot wasdom in het teken van het
Zachtmoedige,

Hij laat schepselen elkaar ontwaren in het teken
van
Het Zich Hechtende (Het Licht);

Hij laat hen elkaar dienen in het teken van het
Ontvangende,

Hij verheugt hen in het teken van het
Blijmoedige,

Hij strijdt in het teken van het
Onpeilbare,

Hij brengt tot volkomenheid in het teken van het
Stilhouden.

(1 Tjing)

... OVER HET LEVEN VAN ...

Onder deze titel schrijft Mianne Bakker over mensen, vanuit haar eigen verdieping en ervaringen, en vanuit de ontmoetingsgesprekken met hen. In dit geval met twee medekerkgemeenteleden.

“Als je jezelf verder wilt verdiepen, dan blijkt dat vaak in echte ontmoetingen ...

Ineens hoor ik in de koffiekamer woorden die me raken. Woorden die me aanzetten om verder te gaan met het zoeken naar spiritualiteit bij de mensen die samen met mij de H. Mis op eigen wijze beleven”.

Ton Elbertse

laat mij een stukje van zichzelf zien en ik mag het neerschrijven. Dat is heel bijzonder, realiseer ik me.

Ton herkende in mijn woorden, die ik eerder eens schreef, ook zijn innerlijke beroering. Bij hem gebeurde deze bijzondere gewaarwording als jonge jongen, in de Petrus en Pauluskerk in Soest, waar hij vaak, voordat hij naar school ging, meebad in de H.Mis. Daarnaast ging hij met zijn opa ook naar de Mariakerk, waar de diepe beleving van het gedempte licht, de glas-in-loodramen, de gregoriaanse gezangen, het spel op het orgel, de hele liturgie, hem iets heel bijzonders deden ervaren. Hij was net zoals ik, nog heel erg jong toen; en toch ervoer hij de totale harmonie in zijn wezen.

Nu later, noemen we dit een spirituele, mystieke ervaring, omdat het altijd heeft doorgewerkt en nooit vergeten is. Wat we dan ook zien, is dat je altijd op zoek blijft, onbewust om die heel diepe gelukservaring weer te mogen beleven. Het leven biedt dit alles aan en ook Ton geeft er gehoor aan.

Hij kreeg pianoles, leerde in zijn parochiekerk op het orgel spelen en werd daar ook organist. Zijn weg volgde daarna een zomerschool op het Theosofisch Centrum, waarbij hij de toenmalige bisschop ontmoette van de Vrij Katholieke Kerk. Zo kwam hij in de kapel St. Michael and all Angels terecht en beleefde het H. Lof weer opnieuw. Onbewust werden de wegen vrijgemaakt om de weg op te gaan die bij hem paste.

De mystieke sfeer was verdwenen na het tweede Vaticaanse Concilie, ook in zijn kerk. Ton volgde daarom een eigen weg die hem aansprak. Hij werd geïnteresseerd in de theosofie en volgde cursussen op het terrein van het I.T.C. dat omgeven is door prachtige bomen en paden die nu weer die diepere gevoelens bij hem naar boven halen. Hij begon te lezen in het Thomasevangelie en de begeleidende teksten van Erik van Ruysbeek raakten hem diep.

Zo vond ook Ton zijn weg terug naar de diensten in de kerk, maar nu in de kapel op het landgoed. Ook Ton was weer thuis aangekomen en wel diep bij zichzelf. De gnostische teksten, de ritualen van de H. Mis en het H. Lof die we hier in de kapel mogen meebeleven, vullen ook zijn hart met dankbaarheid en vreugde, omdat deze opnieuw bij hem een beroering teweegbrengen, een herkenning van een beleving die steeds dieper kan worden.

Samen pratende, ontdekten we dat er een groei in spiritualiteit had plaats gevonden, de theosofie, de gnostiek, de meditaties op stanza's, het mogen spelen op het orgel in de kapel, tezamen met de beleving van de diensten, hebben zijn beleving van vroeger doen uitgroeien tot een kracht in het heden.

Voor mij was dit gesprek een echte ontmoeting.

Evelien van Aller

gunde mij ook zo'n ontmoeting. Ook zij wil mij graag vertellen over de weg die zij heeft afgelegd om te komen tot waar ze nu is. Haar verhaal begint vanaf haar jonge kind-zijn. Ze noemt haar jeugd a-christelijk. Haar moeder heeft niet veel met dominees en laat dat merken door de spot ermee te drijven. Haar vader geeft haar wel ruimte. Toch belandt ze op een christelijke school, maar blijft daar met veel vragen zitten: “Zijn de woorden die ik hoor, echt waar, of zijn het alleen maar woorden?” Ook tijdens de middelbare school blijven deze vragen doorgaan en in haar studententijd komt ze in de christelijke geloofsgemeenschap terecht van Taizé. Daar luistert ze iedere morgen naar orgelmuziek, welke klanken een diepe uitwerking op haar hebben. Ze noemt dit “een levend water gevoel”. De “dode stukken” in haar, zoals zij dit verwoordt, worden aangeraakt. Er gebeurt daar iets heel fundamenteels. Iets verandert in haar: “ik weet niet hoe, ik wist alleen dat ik aangeraakt was, heel zacht, heel diep, eigenlijk onvoelbaar. Ik wist het gewoon”, zegt ze me. Terug in haar eigen omgeving ontstaat er een enorme honger om alleen maar te lezen over het ‘esoterisch christendom’. Er treden meer verschuivingen op. Zo verandert bij voorbeeld ook haar vrien-

denkring. Ook gaat ze bij christelijke groepjes kijken en wordt steeds weer geraakt, als ze het over Jezus hebben. Het opmerkelijke is, dat haar verstand wantrouwig blijft over alle uitspraken die ze hoort, maar haar gevoel geeft aan, dat dit alles vanuit een werkelijkheid voor haar leeft. Tegelijkertijd wil ze niet in een sektarische groep terecht komen. Haar geloof in God is een werkelijkheid geworden, maar het Jezusbeeld is nog niet duidelijk voor haar. In haar zoektocht gaat ze nu naar de Joodse bron, het Jodendom. Ze neemt les bij rabbijn Yehuda Aschkenazy, een erudiet geleerde die zijn leven heeft gewijd aan het verbeteren van de relatie Jodendom-Christendom. Via het Jodendom heeft zij de Bijbel leren waarderen.

In haar scriptie probeert ze God te omschrijven, zonder 'Hem' zo te kunnen noemen, vanwege het rationele studieklimaat, om zo een diepere dimensie aan haar "psycholoog-in-spé-zijn", te geven. Eenmaal aangeraakt, voelt ze dat ze haar vak op een andere wijze zal gaan uitoefenen. Ze herkent dat het verstand en het gevoel in een juiste balans moeten zijn. Ze vindt methodes om een betere balans te krijgen en vindt dit in

dans en bewegingsexpressie. Ook de techniek van het focussen, waarbij het luisteren naar het lichaam iets waardevols zegt over wat innerlijk beweegt. Dat is ze gaan toepassen in haar vorm van therapie.

Stapsgewijs gaat dit proces van geestelijke groei. Evelien studeert in deze periode psychologie en via een jeugdvriend komt ze in een groep Holy Order Of MANS, (mysterion-aga-pe-nous-sophia), een groep waar de diepere beleving van religie voelbaar en zichtbaar is en waar ook de figuur van Jezus Christus centraal staat.

Voor haar zelf staat eveneens centraal het luisteren naar haarzelf, naar het diepste in haar en zo komt ze bij de weg van de stilte via meditatie, die ze dagelijks beoefent. Ze heeft veel geleerd in kloosters, vooral in Zundert waar zij gedurende 20 jaar, jaarlijks een week verblijft om te mediteren. Stilte, het heelal, de sterrenhemel, een ervaring van enorme en diepe vrede. Zo heeft Evelien deze gevoelens tot uitdrukking gebracht in deze schildering (zie linksboven).

Ze heeft in Nijmegen haar vriend leren kennen, die in een kleine meditatiekring woont, waar ze veel van haar vrije tijd te vinden is. In 1998 leest ze een van de boeken van Priester Pameijer en wordt zo op het spoor gebracht van de Vrij-Katholieke Kerk. Zo komt Evelien in de Vrij-Katholieke Kerkgemeente Amersfoort en later in Naarden. Ze ervaart hier de kracht van stilte, van meditatie en van gebed in de kapel en de uitwerking van de "genezingsdienst" (H. Oliesel), vaak in de vorm van een heel sterke liefde.

Haar leven heeft de weg gevolgd die haar het gevoel geeft thuis te komen en thuis te zijn. Ook nu weer was dit een heel speciale ontmoeting, die ik meedraag. ||

Mianne Bakker, lid van de kerkgemeente te Naarden.

* * *

Mistige winterochtend
Foto: Rudolf Smit

BOEKEN

Voorafgaand aan de vaste rubriek 'Boekeninfo' hier allereerst twee opmerkelijke boeken die recent verschenen zijn. (Red.)

Paul van Rooijen: 'Vragen om de dood'. Uitgeverij Boekscout, september 2011

"In onze huidige westerse samenleving ervaart men het als de gewoonste zaak van de wereld op allerlei gebieden keuzes te kunnen en mogen maken. 'Vragen om de dood' onderzoekt in welke mate zelfbeschikkingsrecht de keuzeruimte biedt voor een gewenst menswaardig levenseinde in geval van euthanasie en hulp bij zelfdoding. Onderzocht worden de juridische objectivering van het zelfbeschikkingsrecht en de huidige strafuitsluitingsgrond van de wetgeving rond euthanasie en

hulp bij zelfdoding. De omstandigheden die kunnen leiden tot een besluit tot levenseinde worden in kaart gebracht. Onderzocht wordt op welke wijze de articulatie van het wilsbesluit de besluitvorming van arts en patiënt beïnvloedt." Met een voorwoord door dr. mr. Fons Dekkers.

Deze tekst op de achterkant van het boek 'Vragen om de dood' geeft ons een idee van de inhoud. Dan blijkt dat in een kleine 90 pagina's een uiterst compact betoog op een heel heldere wijze te zijn neergezet. Op inhoud worden achtereenvolgens in 4 hoofdstukken uitgelicht: zelfbeschikkingsrecht (m.n. in juridische zin); de huidige regelgeving rond euthanasie en hulp bij zelfdoding; besluiten tot levenseinde; articulatie van het wilsbesluit. In het vijfde, samenvattend en concluderend hoofdstuk wordt e.e.a. op elkaar betrokken. Want de rode draad blijft de centrale vraag 'in welke mate effectueert de huidige juridische vormgeving van het zelfbeschikkingsbeginsel euthanasie en hulp bij zelfdoding als menswaardig levenseinde zoals beoogd door betrokkenen.'

Het is een verdienste van de schrijfster te noemen dat deze complexiteit zo compact en gedegen is neergezet. In haar betoog zit een duidelijke lijn. Hoofd- en bijzaken worden goed gescheiden. De complexiteit van de problematiek komt uit de verf. De diverse thema's en overwegingen vanuit filosofie, psychologie, ethiek en recht worden evenwichtig met elkaar verenigd. Er is aandacht voor de 'harde' zowel als de 'zachte' kanten van het onderwerp.

Dit werkje lees je niet zomaar voor de vuist weg. Hier moet je even voor gaan zitten. In het notenapparaat staat dikwijls aanvullende informatie, die een verheldering en verdieping biedt van hetgeen besproken wordt. Wist u bijvoorbeeld dat het CBS een tiental categorieën hanteert voor de, helaas, geslaagde suïcides? Dat zet de lezer toch ook weer direct aan tot reflectie ten aanzien van de eigen beeldvorming van 'een goede dood'. Zo wil je niet doodgaan. Hoe dan wel? Het is geen eenvoudige kost, maar een uitgebreide literatuurlijst van 3 pagina's biedt handvatten voor verder lezen en verdiepen. Het is een boek waaruit veel is op te steken. Het is uiterst praktisch en geeft tegelijkertijd 'voer' voor diepgaande reflectie.

Het boek kan het makkelijkst worden besteld bij de uitgever: www.boekscout.nl

"Veranderingen in de lucht. 2012 en verder..."

12 bewustzijnsveranderende en kritische commentaren"

Het is het vervolg op "Welkom in de 2012 hype. Welke hype?"

Zowel in het nieuwe als het vorige boek werden twaalf mensen uitgenodigd om hun kritische visie te geven op het omstreden fenomeen 2012. Het boek geeft een gevarieerde kijk op hoe wij en onze wereld in snel tempo in vele opzichten veranderen.

Het boek bevat (deels ook persoonlijke) bijdragen van Willem Glaudemans, Anton

Blok, Warner Hemstede, onze welbekende Ojas Th. de Ronde, Bikram Lalbahadoersing, Herbert Erkelens, Jan Storms, Kush Visser, Peter Toonen, Jos Kester, Han van Straaten en onze hoofdredacteur

Aat-Lambèrt de Kwant die behalve een kritische bijdrage over 2012 ook Marcel Messing interviewt.

Een citaat uit de bijdrage van de astroloog-econoom Han van Straaten: "We weten niet hoe de toekomst zich zal ontploegen. Maar één ding is zeker: het hangt van ieders intentie, focus en actie af hoe de nieuwe tijd uit zal gaan zien. Er hangt werkelijk iets in de lucht. De kern van de nieuwe mythe zal zijn dat de mens zijn verbinding met het universum herstelt en daarmee verlost zal zijn van zijn superioriteit en zijn afgescheidenheid, de kern van zijn problemen. De cyclus is rond. We gaan terug naar huis."

"Veranderingen in de lucht" wordt uitgegeven door Tattwa, kost € 25,95 en is verkrijgbaar in de boekwinkel.

Boekeninfo

Aat – Lambèrt de Kwant

Peter Sloterdijk: Je moet je leven veranderen. 2011, Boom

Als ex bevindelijk-gereformeerde, die heel veel moest en veel niet mocht, ga ik steigeren bij titels van boeken die zeggen dat ik weer iets moet. Maak ik zelf wel uit, denk ik dan. Maar Peter Sloterdijk die zijn nieuwe boek de titel meegaf van "Je moet je leven veranderen" wil ik graag vergeven. Deze hoogleraar filosofie en esthetica aan de *Hochschule für Gestaltung Karlsruhe* en aan de *Universität für angewandte Kunst* in Wenen, provoceert nu eenmaal graag en had mij even op de kast.

De mens is, zo zegt hij, een wezen dat niet met het leven zoals dat gegeven is genoegen neemt. Hij oefent zich voortdurend om het te veranderen en zichzelf te herscheppen. Hiervoor geeft hij zich over aan rituelen, oefening en training. Sloterdijk presenteert de geschiedenis van deze technieken, die de mens tot mens maken en hem in staat stellen op gezette tijden boven zichzelf uit te stijgen en het onwaarschijnlijke te bereiken.

Waar heb ik dit zo ongeveer meer gehoord, dacht ik. Uit het register in het boek blijkt dat Sloterdijk bewondering voor Osho toont. Hij omschrijft Bhagwan als een Wittgenstein van de godsdiensten.

Deze spirituele leermeester ('oefenmeester' in het jargon van Sloterdijk) voelde volgens hem feilloos de neoliberale tijdgeest aan, toen hij aan het einde van zijn leven zijn naam veranderde in 'Osho', waarmee hij voor zichzelf een 'label met toekomstperspectief creëerde', volgens Sloterdijk een sterk staaltje van 'rebranding'.

Je moet de wereld veranderen, zegt Sloterdijk waarmee hij op de lijn zit van Osho die zei dat "de enige echte veranderingen alleen van de rebel te verwachten zijn. Waarmee hij bedoelt dat je in jezelf de wereld moet veranderen om daarmee een rebel te worden.

'Talloze revoluties zijn uitgeprobeerd. Socialisme, communisme, feminisme en vele andere revoluties, zij hebben de wereld niet verbeterd, niet mooier gemaakt. Want ze hebben alle de mens niet veranderd. De mens bleef steeds hetzelfde. De rebel verandert zichzelf door zijn bewustzijn te veranderen. En als er meer rebellen zijn, zal langzamerhand de samenleving ook veranderen.'

Het boek is de sluitsteen in een oeuvre, waarin de bestrijding van cynisme en het propageren van een positieve antropologie de leidraden zijn. Als je niet cynisch bent en je weet dat de mens onaf is, dan kun je jezelf mens maken, stelt Sloterdijk.

Jan Bor: Een (nieuwe geschiedenis) van de filosofie. Bert Bakker 2011

In zijn nieuwe boek rekent Bor af met de opvatting dat het denken van de denkers van India en China, slechts een voorgeschiedenis was van de echte geschiedenis van het denken, die in het Griekenland van Thales zou zijn begonnen. Eindelijk, verzuchtte ik, na lezing van dit boeiende boek, want ik had me al vaker verwonderd over deze beperkte visie.

Bor plaatst tot mijn opluchting de geschiedenis van de westerse filosofie in het bredere verband van de Aziatische filosofie. In het boek

worden de denkbeelden van de filosofen in de historische tijd behandeld. Volgens de oude opvatting zou de geschiedenis van de filosofie in Griekenland zijn begonnen. Vervolgens zou de filosofie zich in een rechte lijn door de tijd heen richting Europa ontwikkelen. Wat India en

China aan wijsgerige ideeën hadden voortgebracht, zou slechts voor-geschiedenis zijn. In dit boek corrigeert Bor dit eurocentrische vooroor-deel. De filosofie ontstond op ten minste drie plaatsen in de wereld: India, China en Griekenland. Bovendien begaf het Griekse denken zich na de neergang van het westelijke Romeinse Rijk oostwaarts. Daarna vond het een volwaardige erfgenaam in het islamitische denken.

Jan Bor studeerde filosofie, verbleef in een zentempel in Kyoto en blijft heen en weer pendelen tussen Oost en West, wat mogelijk ook zijn stellingname in het boek verklaart.

In het destijds schitterend uitgegeven en nog steeds verkrijgbare uit-geven boek *De verbeelding van het denken* (1), dat hij redigeerde werd al aandacht geschonken aan zowel het oosterse en het westerse denken.

In dit boek geschreven door twaalf autoriteiten kwam niet-westerse wijsbegeerte uitvoerig aan de orde. Jan Bor heeft voor zijn eigen boek dezelfde formule gebruikt en behandelt dezelfde onderwerpen in de-zelfde volgorde.

Een (nieuwe) geschiedenis van de filosofie is een boek waar je echt voor moet gaan zitten. Bor biedt de lezer nieuwe invalshoeken over de geschiedenis van de filosofie, maar de uitleg is soms wat al te summier, maar het kan wellicht ook niet anders in zo'n beknopt boek.

Toch biedt hij met dit boek een heel toegankelijke geschiedenis van het denken. Bor beschrijft de grote en mindere stromingen in het denken, van het verre verleden tot heden. Wat mij heeft verrast, is dat veel aandacht gaat naar die andere aspecten van het denken en die ik in andere boeken node heb gemist!

Het denken van India en China vertoont volgens Bor in de vele rati-onele wegen die bewandeld zijn, een ongekende rijkdom, raffinement en diepgang, en loopt daarin, verre van achter bij de Griekse filosofie.

Terugblikkend constateert Bor dat, terwijl het Griekse denken voor-al was gefocust op het vinden van een blijvende substantie die ten grondslag ligt aan de veranderlijke verschijnselen, de kampen op dit punt in de Indiase filosofie verdeeld zijn. Een hoofdstroom erin gaat uit van een blijvende, in zichzelf rustende werkelijkheid. De boeddhisti-sche filosofen daarentegen benadrukken de vergankelijkheid van de dingen en leiden daaruit de ogenblikkelijkheid van alles en het illusoire van beweging af. Maar ook de Chinese denkers staan open voor het fundamenteel veranderlijke en vergankelijkheid van de natuur; dat leidt echter niet tot een ontkenning van tijd en beweging. De wereld is in hun ogen integendeel een spontaan wordingsproces, een proces van onderbroken en substantiële verandering. Dus niet de beweging en de verandering zijn het probleem – zoals in het Griekse denken – maar stilstand, het blijvende, vaste substantiële.

Bijzonder boeiend is wat hij hierna schrijft over het begin van het Chinese denken, ook al is dit begin in nevelen gehuld.

Je moet voor dit boek echt gaan zitten, maar dan biedt het de be-ginnende geïnteresseerde in filosofie een heel overzichtelijk en lees-baar verhaal van deze rijke geschiedenis van het denken, en de exis-tentiële vragen die wel degelijk deel uitmaken van de mensheid, en ve-len, vooral in deze tijd van cruciale veranderingen en crisis meer dan ooit bezig houdt.

(1) *De verbeelding van het denken*. Contact 1995, 2000, 2004.

Amoda Jeevan: God leeft in alles. Libro 2009

In dit boek richt Jeevan zich rechtstreeks tot de wijsheid die in ieder van ons schuilt. Niet op een goeroe of leraar, maar op die in onszelf. Ze herinnert ons eraan dat iedereen en alles een uiting van God is. Zij vertelt hoe ons hoe wij, door inzicht van ons dagelijkse leven toe te passen, onze eigen realiteit en die van de wereld om ons heen kunnen veranderen. Haar boek is een modern, en vooral gevoelig boek. Het spirituele werk van de auteur is gericht op de opvatting dat God in alles en een ieder aanwezig is. In haar boeken en lezingen wil Jeevan de weg wijzen naar een harmonieus leven vol overgave.

Voor de mensen van de 21ste eeuw worden aangesproken: 'We moeten de onvermijdelijke waarheid onder ogen zien: de wereld ver-keert in een crisis en alleen een totale spirituele omwenteling kan de catastrofe nog afwenden.' Het door de auteur gepropageerde ontwa-ken is gebaseerd op een alomvattend visionair denken over een com-plete positieve verandering van je leven en de wereld als de mens zich open stelt voor de Ene die Alles is. De weg naar de omwenteling is

verdeeld in zeven stappen, door haar 'poorten' genoemd - eindigend met het opgaan in God, nu en hier. Het boek is gericht op een publiek dat open staat voor een holistische levensvisie.

Amoda Maa Jeevan wijst op wat zij noemt de verlichte mysticus en 21e-eeuwse profeet Osho, die voor de nieuwe mens die in ontwikke-ling, is de naam Zorba de Boeddha bedacht. 'Hij (of zij) geniet van de wereldse genoegens, maar laat zich er niet door gevangen houden. Hij stapt in de wereld om te werken en te maken; hij stapt in zichzelf om zijn spirituele bewustzijn te ontwikkelen. Hij voelt zich volledig thuis in zijn lichaam en kent zijn ware Boeddha-aard. Hij leeft bewust en is zich bewust van Liefde en Waarheid in elk aspect van het leven: van eten tot seks, van werk tot geld, van relatie tot omgeving. Je ontwikkelen tot een Zorba de Boeddha betekent een volledig mens te zijn die in har-monie leeft met de wereld en God herkent in alles en iedereen.'

Joke Litjens: De reis naar binnen. Twaalf vrouwen en de kracht van hun spiritualiteit. Ten Have 2011

In *De reis naar binnen* staan portretten van twaalf sterke vrouwen, die geknokt hebben om uiteinde-lijk hun leven te leiden zoals ze dat zelf wilden. Ook op spiritueel gebied hebben ze vaak gewor-steld om hun eigen weg te vinden. Deze vrouwen hebben jarenlang gezocht om uiteindelijk de spiri-tuele reis naar binnen te kunnen maken; ook Joke Litjens zelf. De geportretteerde vrouwen hebben een zeer diverse achtergrond: van boerin tot abdis en van verpleegkundige tot advocaat.

Gesprekspartners als Annemiek Schrijver, Susan van der Schot en Annelien de Winter-Wijffels passeren de revue. Ook schetst Joke Litjens een openhartig portret van zichzelf. Alle gesprekken gaan over de bete-nenis van het geloof in het leven van de vrouwen. Ieder interview wordt afgesloten met een impressie van de schrijfster over de persoon die zij gesproken heeft. Het boek is respectvol en liefdevol geschreven. Het be-licht vele kanten van het geloof en de betekenis daarvan in het dagelijks leven. De geïnterviewden hebben allen een christelijke achtergrond. Joke Litjens werkte veertien jaar bij de KRO als mediapastor. In juni 2010 begon ze voor zichzelf in Werkplaats voor de Ziel. Ze leidt retrai-tes en pelgrimsreizen, en treedt op als inspirator tijdens workshops en lezingen.

Choyam Trungpa: Je gezonde kern; Een boeddhistische benadering van de psychologie, Ten Have 2011

De Tibetaanse meester Gojim Trungpa (1940-'87) licht toe hoe vanuit de boeddhisti-sche definitie van gezondheid, het belang van meditatie en bestudering van onze eigen geest, gekomen kan worden tot begrip voor en werken met anderen. Er zijn drie del-en: Meditatie, Geest en Psychologie waarbij dieper ingegaan wordt op meditatie, begrij-pen van de aard van de geest, ontwikkeling van het ego en neuroses vanuit boeddhis-tisch perspectief en hoe te werken met an-deren vanuit de beoefening van meditatie.

In het gehele boek wordt telkens verband gelegd met westerse psy-chologie/psychotherapie. Door de unieke, prikkelende wijze van woord-en begrippengebruik geeft Trungpa een verrissende kijk op de wester-se psychologie en tegelijk verdiepend inzicht in de boeddhistische psy-chologie. Inspirerend boek voor diegenen die meer zicht willen hebben op boeddhistische psychologie en wat dit betekent voor werken met mensen. De westerse psychologie gaat voorbij aan kernthema's van ons bestaan zoals levensangst en hardvochtigheid. Het boeddhisme biedt vanuit zijn (holistische) perspectief waardevolle aanvullingen. De boeddhistische benadering gaat ervan uit dat we allemaal geboren worden met een fundamentele geestelijke gezondheid. Chogyam Trungpa helpt de lezer om zichzelf en anderen met deze gezonde kern in contact te brengen.

Siddhartha Mukherjee: De keizer aller ziektes - Een biografie van kanker. 2011. De Bezige Bij.

Kanker is onlosmakelijk verbonden met onze samenleving: naarmate we als mens langer leven, zorgen we onvermijdelijk voor meer kwaad-aardig groeiende cellen. Anders dan vaak wordt gedacht, is kanker

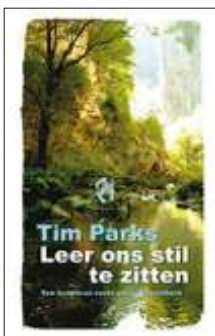

geen recent ontstane 'welvaartsziekte'. In dit boek beschrijft de Amerikaanse oncoloog Siddhartha Mukherjee de geschiedenis van de medische strijd tegen deze groteske, veelzijdige ziekte. Wat is er de afgelopen vierduizend jaar veranderd aan behandeling en prognose, en wat zouden we later in dit millennium kunnen verwachten?

In 2004 vroeg een vrouwelijke patiënt Siddhartha Mukherjee naar de geschiedenis van de ziekte waartegen zij streed. Vergeefs zocht Mukherjee naar een boek dat hij kon aanbevelen. Zo'n 5000 boeken zijn er over kanker geschreven, maar een historisch overzicht ontbrak. Mukherjee besloot om de ontwikkelingen in het medisch denken over kanker zelf in kaart te brengen. Het boek leest als een literaire thriller, met kanker als hoofdpersoon. De keizer aller ziektes is een overrompelend en aangrijpend boek over een ziekte waar we, dankzij nieuwe inzichten in wat kanker is, wellicht mee kunnen leren leven in plaats van eraan te sterven.

Siddhartha Mukherjee bespreekt de geschiedenis van de ziekte, vanaf de eerste gedocumenteerde gevallen tot de tegenwoordige tijd, het medisch onderzoek en de verschillende behandelingsmethoden, en werpt een blik vooruit naar toekomstige ontwikkelingen. Het unieke van dit boek is dat de auteur alle facetten van kanker in een totaalvisie heeft samengevat en de eigentijdse benadering volgens het 'human interest' in een functioneel-dramatische, voor iedereen begrijpelijke stijl volgt.

Siddhartha Mukherjee bespreekt de geschiedenis van de ziekte, vanaf de eerste gedocumenteerde gevallen tot de tegenwoordige tijd, het medisch onderzoek en de verschillende behandelingsmethoden, en werpt een blik vooruit naar toekomstige ontwikkelingen. Het unieke van dit boek is dat de auteur alle facetten van kanker in een totaalvisie heeft samengevat en de eigentijdse benadering volgens het 'human interest' in een functioneel-dramatische, voor iedereen begrijpelijke stijl volgt.

Tim Parks: Leer ons stil te zitten - Een scepticus zoekt zin en gezondheid. 2011 Arbeiderspers

Een aantal boeken in deze rubriek dank ik aan het zeer informatieve programma "boeken" dat iedere zondag op Nederland 1 wordt uitgezonden. Willem Brand is een bevlogen en erudiet interviewer. In zijn programma was onlangs ook Tim Parks die aanschoof om te vertellen over zijn boek "Leer ons stil te zitten", een diep persoonlijk verslag van zijn strijd met zijn plasproblemen. Bij een dergelijk onderwerp doet wellicht al snel de vraag op welk publiek hij

hiermee wil bereiken. Het uiterlijk van dit boek en de inhoud blijken echter twee zeer verschillende dingen te zijn. De achterflap kondigt al aan dat Parks uiteindelijk zijn toevlucht neemt tot ademhalings- en ontspanningsoefeningen en de foto op de voorkant laat hem geheel in wit gekleed zien, peinzend bij een imposante waterval. Het zou gerust thuisland Italië of geboorteland Engeland kunnen zijn, maar het is vast India. De suggestie van 'newage propaganda' is daarmee gewekt, maar wordt onmiddellijk ontkend op de achterflap: 'New age is niet bepaald zijn scene.

Leer ons stil te zitten is echter veel meer dan een waar gebeurd verhaal over Parks' pijn bij het plassen. Zijn weigering om zonder duidelijke medische indicatie een operatie te ondergaan, brengt hem tot een confrontatie met zijn leven als auteur, academicus, kajaker en – pas in de laatste plaats – huisvader. Het verslag van zijn zoektocht naar verlichting van de pijn wordt daarmee een meditatie op bewust leven. Genadeloos eerlijk en met een aangenaam droge humor vertelt Parks over zijn angst uitgemaakt te worden voor hypochonder en zijn noodzaak gewaardeerd en geprezen te worden. Zijn aanvankelijke ontkenning van de pijn komt voort uit een angst om te veel te zwelgen in zijn eigen lijden. Een angst die niet alleen heel herkenbaar is, maar bovendien uitermate humoristisch geïllustreerd wordt. Hij vindt onder andere soelaas bij een Amerikaans zelfhulpboek, shiatsu-massage, maar vooral bij Vipassana-meditatie door John Coleman. De hoofdmens Parks wordt meer en meer een ervaringsmens, die beter kan omgaan met zijn eeuwige nerveuze verzet tegen autoriteit en dogma's (zijn vader was predikant).

Ditta op den Dries: Voorziene omstandigheden - Als je al ziet wat er nog gaat gebeuren. Ten Have 2011

Een sterk voor gevoel, een impuls, een beeld of een droom. Soms overkomt het mensen dat ze zien of voelen wat er in de (nabije) toekomst gaat gebeuren. Die ervaring heeft een grote impact op hun leven. Parapsychologen nemen aan dat tussen de 10 en 15 procent van de Nederlandse bevolking een grensoverschrijdende ervaring krijgt: precognitie.

Deze mensen hebben een unieke, voorspelende beleving aan een gebeurtenis of ervaring die op een later tijdstip werkelijk plaats vindt; soms duurt het ogenblikken voordat de voorspelling uitkomt, soms weken, soms jaren. De verhalen rond precognitie zijn fascinerend, de verklaringen van het fenomeen zijn nog altijd in nevelen gehuld.

Ditta op den Dries interviewde voor dit boek gewone mensen met bijzondere verhalen. Ze vertellen openhartig over die indrukwekkende ervaring(en), die ze nooit zullen vergeten. Medewerkers van het Parapsychologisch Instituut in Utrecht geven nadere uitleg over het fenomeen precognitie.

Een interview met Hans Gerding (filosoof en parapsycholoog) en Hein van Dongen (filosoof), beiden verbonden aan het Parapsychologisch Instituut in Utrecht, verduidelijkt het beeld van precognitie op een wetenschappelijke manier. Beide filosofen vertellen dat ze bij dit verschijnsel nog vaak op onbegrip duiden. Ook onderzoeken naar precognitie hebben aangeduid dat het verschijnsel wel degelijk voorkomt, al geloven veel mensen hier nog niet in.

Alberto Villoldo: De sjamanistische verlichting. Ankh-Hermes 2011.

Intense gebeurtenissen – denk aan het aangaan van relaties, het verlies van dierbaren, het krijgen van kinderen, rouwen of ernstig ziek worden – veroorzaken emoties die lang in ons systeem blijven zitten; zij vervuilen ons letterlijk. Vaak worden deze emoties door ons niet of nauwelijks goed verwerkt. Door gebruik te maken van sjamanistische wijsheden gecombineerd met de nieuwste inzichten van de neurobiologie laat Villoldo ons zien hoe we, door deze emoties te verluchten en echt te voelen, het juiste

pad kunnen blijven bewandelen. Initiaties worden krachtiger door persoonlijke uitdagingen aan te gaan. We leren om op positieve wijze mensen en situaties los te laten, we worden heel, we worden schoon en kunnen terugkeren naar onze natuurlijke innerlijke rust.

In het boek worden parallellen gelegd met, onder andere, de mythe van Eros en Psyche, waarin de ideeën, geloofsovertuigingen en leerstellingen van het sjamanisme worden vermengd en op een interessante manier uitgelegd. Uiteindelijk geeft Villoldo het sjamanisme een nieuw, modern kleedje waardoor hij tegelijkertijd datzelfde sjamanisme tot een hoger, minder archaisch, niveau verheft. Aan het eind van zijn boek zegt hij: "Net zoals Krishna in de Bhagavad Gita aan de aarzelen-de Arjuna duidelijk maakt, kunnen wij in het leven of op het spirituele pad niet slagen door uitdagingen te ontlopen en inactief te blijven. We moeten onze rol in het leven spelen, naar onze eigen aard, maar op een onthechte manier en in de wetenschap dat iets groter is dan wijzelf, via ons handelt "

Alberto Villoldo is psycholoog en medisch antropoloog en heeft gedurende twintig jaar de sjamanistische healingtradities van de oude Inca's bestudeerd.

Joy van der Stel: De kracht van mijn onmacht - Het levensverhaal van een inspirerende vrouw. Succesboeken 2009.

Het leven als eerste 'zakenvrouw van het jaar met een lichamelijke beperking' ging niet bepaald over rozen. Joy van der Stel worstelde met een behoorlijke spasticiteit, maar wist zich dankzij de inzet van haar ouders en haar eigen bewonerswaardige wilskracht een toch eigen, zelfstandig leven als managementcoach in de 'grote wereld' op te bouwen. De vele operaties en haar verblijf in revalidatie- en gehandicapteninstellingen wakkerden bij haar een enorme vechtlust en het doorzettingsvermogen aan – die door

haar directe omgeving niet altijd werden begrepen. In haar privéleven weet zij zich, terwijl haar familie uit elkaar valt, vechtend tegen onwil, onbegrip en een bureaucratische woestijn, niet altijd even weinig diploma-

tiek en veeleisend, de weg naar een zelfstandig leven als echtgenote en moeder te scheppen. Dit boek is een ontroerend en inspirerend geschreven levensverhaal over een jonge vrouw met een enorme vechtersmentaliteit die haar 'kleine wereld' blijvend weet te verlaten.

De slotzinnen zijn veelzeggend. Als haar dochtertje Star wordt geboren, kijkt ze trots naar dat kleine mensje in haar armen en voelde de steun van haar lief in haar nek: "Wat ben ik blij met de kansen die ik heb gekregen", fluisterde ik hem toe. "Ja, omdat je ze ten volle benut", fluisterde hij terug.

Catharina Windemeijer: Schaduw van de liefde - Een spirituele levensreis. Ten Have 2011

Het verhaal van een vrouw die met volle overtuiging haar spirituele leraar wil volgen, maar op die weg ook zichzelf tegenkomt. Haar geestelijke ontwikkeling heeft echter een duidelijke schaduwzijde, en een hoge prijs. Aan het eind van de jaren negentig volgt zij een workshop bij Sri Vasudeva, een spiritueel leraar uit Trinidad. Diens spirituele boodschap – onvoorwaardelijke liefde zit in jezelf – raakt haar diep in haar hart. Ze wordt zijn volgeling, onderhoudt een intensief schriftelijk en telefonisch contact en brengt jaarlijks een bezoek aan zijn ashram

in Trinidad. Als mens groeit Catharina, ze accepteert zichzelf steeds meer zoals ze is. Maar deze verandering blijft niet zonder consequenties. Haar wens om de goeroe te volgen heeft dramatische gevolgen voor haar relatie en gezin.

Sri Vasudeva heb ik enkele keren meegemaakt en ook geïnterviewd en begrijp daarom hoe hij op Catharina Windemeijer en vele anderen een onuitwisbare indruk maakt. In het interview zei hij ondermeer: Door dat je in onwetendheid of spirituele duisternis leeft, ben je je niet bewust van deze meester in je. De Hoogste Meester is God zelf – het Godsbewustzijn in jezelf, maar dat ben je je niet bewust. Je gaat het buiten jezelf zoeken, naar een goeroe, leraar of wat dan ook. Wie dieper in meditatie is gegaan, merkt dat de goeroe in jezelf is. Het Universele Bewustzijn dat overall bestaat, is ook in je, als je Goddelijke Zelf dat de echte Goeroe is. De fysieke goeroe die zich in een lichaam bevindt, is degene die je bewust maakt van deze goeroe in ons."

Het boek is een prettig leesbaar en heel openhartig geschreven en waarin je ook kennis neemt van het gedachtegoed van Sri Vasudeva.

Catharina Windemeijer, auteur van "Het Bommenmeisje" (2010) en "Schaduw van de Liefde" (2011) is het pseudoniem van Jayanti (Jetty) van der Meer. In 1985 studeerde ze als regisseur af aan de Theaterschool Amsterdam. Van 1993 tot 2010 werkte zij als loopbaancoach en reïntegratieconsulent. In 2001 startte ze haar eigen bedrijf: In Source Training & Coaching

Daphne Rose Kingma: Als het (l)even tegenzit - Een emotioneel en spiritueel handboek Unieboek 2011.

Haar in 2000 verschenen boek *Toekomst van de liefde* heeft me destijds geraakt en ook in haar nieuwe boek laat zij in tien praktische en realistische stappen zien hoe je om kunt gaan met tegenslag zoals ziekte, verlies, scheiding, ontslag of een combinatie hiervan. Wie een zware periode doormaakt, heeft dit boek nodig – zegt Marianne Williamson.

Wat kun je doen als het allemaal even tegenzit? Op deze vraag geeft Kingma in haar opbeurende boek antwoord. Door de eenvoudige, maar effectieve oplossingen leer je hoe je emotioneel en spiritueel kunt groeien in moeilijke tijden en hoe je vervolgens weerbaarder wordt in de toekomst. In het midden van de chaos heb je vaak meer kracht en moed dan je denkt! Kingma schreef eerder twaalf aansprekende boeken, met name over liefde en relaties.

Kevin Nelson: De goddelijke hersenstam - Een neuroloog verklaart bijna-doodervaringen. Ten Have 2011.

Hoogleraar Kevin Nelson geeft in "De goddelijke hersenstam" biologische verklaringen voor onze diepste spirituele ervaringen zoals bijna-doodervaringen (BDE's), uitdredingen en mystieke eenwording. Hij was in staat ervaringen van zijn eigen patiënten, maar ook getuigenis-

sen van oude mystici te duiden. Nelson neemt ons mee naar wat hij 'de grensgebieden van het bewustzijn' noemt, ergens tussen waken, bewusteloosheid en dromen in. Volgens hem komen spirituele ervaringen tot stand in de hersenstam, het primitiefste deel van onze hersenen. Op basis van dertig jaar onderzoek komt hij tot de conclusie dat spiritualiteit deel uitmaakt van onze biologische natuur, net als ons overlevingsinstinct en onze seksuele driften. Dat zou volgens hem wel eens kunnen betekenen dat ook dieren met een vergelijkbare hersenstructuur dergelijke (mystieke) ervaringen hebben. Wellicht een onderzoeksterrein voor Dick Swaab?

Nelsons' boek en conclusies werden (en dat is niet zo verwonderlijk) door Swaab – auteur van *Wij zijn ons Brein* – met instemming ontvangen en ziet bij Nelson zijn eigen gelijk bevestigd. Swaab heeft niets met BDE's. Kevin Nelson is weliswaar minder dogmatisch dan Swaab, maar is wel van mening dat het brein tijdens een levensbedreigende crisis overschakelt naar de REM-fase. (Rapid Eye Movement) Dit is de fase van slaap waarin we zeer actief kunnen dromen. Hij gaat zo ver door te beweren de BDE met de toestand van schijn dood te vergelijken waarin prooidieren terecht kunnen komen nadat ze door een roofdier gegrepen zijn. Verder staat het voor Nelson vast dat het brein tijdens een BDE niet in het minst de dood nabij is. 'Het leeft en is bewust.' Niet zo verwonderlijk dat hij vanuit zijn visie niet die van de Nederlandse cardioloog Pim van Lommel deelt, die stelt dat de patiënten uit de Nederlandse BDE-studie "klinisch dood" waren. Het voert te ver hier verder op in te gaan. Nelson ventileert zijn visie dat ook de meest verheven spirituele ervaringen niet meer zijn dan zeer complexe hersenactiviteiten, met verve, maar laat toch enige ruimte over voor nuances. Wat wel opvalt, is dat hij de BDE, in tegenstelling tot Swaab en Woerlee met meer respect en nuance benadert. Toch is het de vraag of hij ooit zal erkennen dat spirituele ervaringen meer zijn dan simpelweg complexe hersenactiviteit. In zijn nawoord vraagt hij zich tenslotte af hoe het zou zijn als we over een middel beschikken dat ons door zijn uitwerking op een specifiek hersengebied het wonderbaarlijke zou laten beleven. Of een ander middel, verfijnder dan psilocybine, dat natuurgeloude de mystieke ervaring stimuleert, waardoor we in een toestand van 'eenheid' worden gebracht, of zelfs dichter bij God dan we ons nu kunnen voorstellen.

Gelukkig stelt hij hier wel de vraag hoe en in welke situaties dit middel door artsen gebruikt zou kunnen en mogen worden. Maar goed ook, want het is wel een griezelige gedachte!

Lynne McTaggart: De verbinding - Word je bewust van het veld waarin je leeft. Ankh-Hermes, 2011.

Waarom is het zo'n puinhoop in de wereld? Volgens wetenschapsjournaliste McTaggart komt dit doordat het bewustzijn van de mensheid verduisterd is. Mede daardoor hebben we een onjuist begrip van de wereld en de mens. De wetenschap die zich in de afgelopen eeuwen heeft ontwikkeld, heeft waardevolle dingen opgeleverd, maar gaat voorbij aan een uiterst belangrijk aspect: de verbinding. Al honderden jaren handelen we als mensheid in strijd met de natuur door onze essentiële verbondenheid met alles te negeren, en onszelf te zien als individuen die los staan van al het overige.

In haar boek *De verbinding* beschrijft McTaggart de volgende, revolutionaire stap in de moderne wetenschap. De verbinding ontsluit de radicaal nieuwe wetenschappelijke visie op de essentie van alle leven en de menselijke ervaringswereld en verandert onze kijk op onszelf. We ervaren onszelf als individuen, losstaand van elkaar, maar het tegendeel blijkt waar te zijn: alles draait om de ruimte tussen ons en anderen, de samenhang van alle dingen en levensvormen. Lynne McTaggart werkt dat alles uit aan de hand van nieuwe wetenschappelijke bevindingen. Zij was ook auteur van het boek 'Het Veld.'

* * *
*

Wat is de Vrij-Katholieke Kerk?

De Vrij-Katholieke Kerk

- is één van de meer dan dertig Katholieke Kerken in de wereld, die onafhankelijk zijn van 'Rome';
- verkondigt de christelijke leer, geïnspireerd vanuit theosofie en gnosis, zoals zij die verstaat en weergeeft in het licht van de voortgaande spirituele ontwikkeling van de mens;
- beschouwt die leer daarom als niet-dogmatisch, evenmin stelt zij onderschrijven daarvan als voorwaarde tot lidmaatschap;
- bedient de zeven Sacramenten, in naam van Christus;
- richt geen scheidsmuren op rond haar altaren: eenieder is welkom bij haar erediensten, en ieder wordt bij de Heilige Mis van harte uitgenodigd tot de Communie, ongeacht lidmaatschap of geloof;
- laat eenieder de grootste mate van vrijheid in denken en geloven; en eerbiedigt ieders persoonlijke geweten, in de overtuiging dat zonder volledige vrijheid spirituele groei van de mens niet mogelijk is;
- is een Kerk met apostolische successie, verkregen in het begin van de 20e eeuw via de Oud-Katholieke Kerk, waardoor zij zich verbonden weet met de historische Kerk aller eeuwen.

De geestelijkheid van de Vrij-Katholieke Kerk wordt geen celibaat voorgeschreven en verricht haar diensten zonder persoonlijke, geldelijke vergoeding; zij moet dus zelf in haar levensonderhoud voorzien.

Zij maakt geen aanspraak op gezag over het persoonlijke geweten van mensen. De nadruk ligt op haar functie als bedienaar van de Sacramenten en het voorgaan in de erediensten, alsook op het verlenen van hulp aan hen die dat nodig hebben of daarom vragen.

In de 'VKK in Nederland' (en aangesloten landen) staan alle wijdingen en ambten open voor zowel mannen als vrouwen. Onder de geestelijken van deze Kerk in Nederland bevinden zich momenteel vier vrouwelijke priesters en twee vrouwelijke diakens.

Adressen

Episcopaat Vrij-Katholieke Kerk in Nederland

Regionaris: Mgr. P.O. Baaij. Kajuit 11, 1319 AL Almere.
Mgr. GJ van der Steen. Winkelsteeg 5, 7975 PV Uffelte
Centraal Kerkbestuur
Secr.: Gijsselterweg 17.a, 7963 PG Ruinen
Penningm.: bank 73.24.53.690; giro 302100, t.n.v. penningm. VKK-CKB, Amersfoort
Clericale Synode
Secr.: Brinklaan 39 –A, 1404 JS Bussum.
Web-site VKK-NL: www.vkk.nl

Adressen kerkgemeenten in Nederland

Amsterdam

St. Gabriëlkerk, Deurloostraat 17.
Secr.: Kajuit 11, 1319 AL Almere.

Arnhem

Kerk van Onze Lieve Vrouwe en al Haar Engelen,
Cattepoelseweg/Wagnerlaan.
Secr.: Hans Tiemeierhof 13, 6836 MK Arnhem.

Den Haag

St. Albaankerk, Rietzangerlaan 2a.
Secr.: Cornelia van Zantenstraat 178, 2551 PP Den Haag.

Haarlem

St. Raphaëlkerk, Popellaan 1, Bloemendaal.
Secr.: Rollandstraat 3, 2013 SL Haarlem.

Naarden

Kerk van de H.Michaël en alle Engelen, Meentweg 9.
Secr.: a.i. > Kettingweg 6, 3743 HP Baarn

Raalte

Christus Pantocratorkerk, Stationsstraat 21.
Secr.: Wielewaalstraat 11, 7471 HC Goor.

Rotterdam

St. Franciscuskerk, Gerrit van der Lindestraat 65.
Secr.: Jan Steenstraat 25, 3117 TB Schiedam.

Utrecht

St. Maartenkapel, Herenstraat 27.
Secr.: Ambt. Dorknoperlaan 41, 1336 GA Almere.

Zwolle

St. Michaëlkerk, Enkstraat 44.
Secr.: Lhee 26, 7991 PG Dwingelo